

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

РОМАНЮК ОЛЕКСАНДР ЄВГЕНІЙОВИЧ

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА БЕЗРОБІТНИХ

Спеціальність: 231 «Соціальна робота»

Освітньо-професійна програма «Соціальна робота. Соціальна педагогіка»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
КОЛОСОК АНДРІЙ МИРОСЛАВОВИЧ,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 6
засідання кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи від 12.11.2025 р.
Завідувач кафедри
проф. Чернета С.Ю. _____

ЛУЦЬК – 2025

АНОТАЦІЯ

Романюк О.Є. Соціальна підтримка безробітних: робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти: 231 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025. 61 с.

Метою магістерської роботи є визначення теоретичних засад соціальної підтримки безробітних та розроблення рекомендацій щодо підвищення її ефективності. Розглянуто сутність, складові, правове забезпечення, зарубіжний досвід соціальної підтримки безробітних, досліджено стан соціальної підтримки безробітних в Україні, проаналізовано соціальну підтримку безробітних у Волинській області, розроблено рекомендації щодо вдосконалення соціальної підтримки безробітних.

Ключові слова: соціальна робота, соціальна підтримка, безробітні, зайнятість.

SUMMARY

Romaniuk O.Ye. Social support for the unemployed: thesis for the second (master's) level of higher education: 231 / Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2025. 61 p.

The purpose of the master's thesis is to determine the theoretical foundations of social support for the unemployed and develop recommendations for improving its effectiveness. The essence, components, legal support, foreign experience of social support for the unemployed are considered, the state of social support for the unemployed in Ukraine is investigated, social support for the unemployed in the Volyn region is analyzed, recommendations for improving social support for the unemployed are developed.

Keywords: social work, social support, unemployed, employment.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗРОБІТНИХ.....	6
1.1. Сутність та складові соціальної підтримки безробітних	6
1.2. Правове забезпечення соціальної підтримки безробітних	14
1.3. Зарубіжний досвід соціальної підтримки безробітних	23
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗРОБІТНИХ.....	33
2.1. Стан соціальної підтримки безробітних в Україні	33
2.2. Соціальна підтримка безробітних у Волинської області	42
2.3. Рекомендації щодо вдосконалення соціальної підтримки безробітних	49
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність дослідження соціальної підтримки безробітних значною мірою зумовлена сучасними соціально-економічними викликами, які переживає Україна. Військові дії, структурні зміни в економіці, перенесення підприємств та втрата робочих місць суттєво підвищили рівень економічної нестабільності й соціальної вразливості населення. У таких умовах безробітні стають однією з найбільш ризикованих груп, адже вони стикаються не лише з відсутністю стабільного доходу, але й з психологічним тиском, зростанням ризиків маргіналізації та зниженням соціальної мобільності. Тому системна, науково обґрунтована соціальна підтримка є важливою передумовою забезпечення соціальної рівноваги, запобігання бідності й підтримання належного рівня життя людей, які тимчасово втратили роботу.

Проблеми соціальної підтримки безробітних досліджували: Гапочка В.М. [2], Горемикіна Ю. [3], Клочко О. [5], Колосок А.М. [15], Мантур-Чубата О.С. [17], Ревко А. [24], Реут А.Г. [25], Улинець Р.Ю. [27] тощо...

Проте, необхідність подальшого дослідження даної теми посилюється потребою модернізації наявних механізмів допомоги, аби вони відповідали реаліям ринку праці та міжнародним стандартам. Сучасні підходи до соціальної підтримки мають поєднувати фінансові інструменти, дієві програми працевлаштування, професійне навчання та індивідуальний супровід, орієнтований на довготривалий результат. Дослідження у цій сфері дозволяє не лише оцінити ефективність існуючих інструментів, але й сформулювати нові моделі політики зайнятості, які сприятимуть відновленню економічної активності населення, зменшенню соціальних ризиків та формуванню більш стійкого ринку праці в умовах післявоєнного розвитку України.

Мета дослідження полягає у визначенні теоретичних засад соціальної підтримки безробітних та розробленні рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність та складові соціальної підтримки безробітних;
- дослідити правове забезпечення соціальної підтримки безробітних;
- вивчити зарубіжний досвід соціальної підтримки безробітних;
- проаналізувати стан соціальної підтримки безробітних в Україні;
- дослідити особливості соціальної підтримки безробітних у Волинській області;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення соціальної підтримки безробітних.

Об'єкт дослідження – соціальна підтримка безробітних у Волинській області.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи соціальної підтримки безробітних.

Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендації щодо підвищення ефективності соціальної підтримки безробітних. Апробація результатів дослідження здійснювалась у процесі засідань кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, публікації наукових тез: Романюк О.Є. Соціальна підтримка безробітних у Волинській області. *«Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення: Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів»*. Волинський національний університет імені Лесі Українки, 14 травня 2025 р., Луцьк, 2025. С. 138-140 [26].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗРОБІТНИХ

1.1. Сутність та складові соціальної підтримки безробітних

Безробіття є соціально-економічним явищем, яке супроводжується не лише втратою доходу людиною, але й зростанням соціальних ризиків для неї та її родини. В умовах сучасної України, коли вплив економічних криз, структурних змін на ринку праці і військових дій є особливо виразним, проблема підтримки безробітних набуває першочергового значення. У таких умовах держава змушена зосереджувати зусилля не лише на наданні матеріальної допомоги тим, хто втратив роботу, а й на створенні системи комплексної соціальної підтримки. Вона має охоплювати професійну перепідготовку, психологічну допомогу, сприяння працевлаштуванню та мотивацію до самозайнятості. Важливо, щоб соціальна політика не обмежувалася короткостроковими виплатами, а сприяла відновленню економічної активності громадян, їхній інтеграції у сучасний ринок праці та підвищенню конкурентоспроможності робочої сили.

Почнемо з того, що соціальна підтримка є ширшою категорією за соціальну допомогу чи виплату. В дослідженні Реут А.Г. зазначено, що соціальна підтримка включає два етапи: «стабільність», коли держава забезпечує гарантований доступ до базових соціальних послуг та гарантії, і «ризик», коли особа потрапляє у складну життєву ситуацію та потребує активної інтервенції у вигляді допомоги, субсидій, пільг. У випадку безробіття це означає, що особа, втрапивши засоби для праці чи втратила роботу, потребує підтримки, яка не тільки компенсує втрачений дохід, але й створює умови для адаптації і повернення до ринку праці [25, с. 5].

У контексті України категорія «соціальна підтримка безробітних» має особливий зміст, адже ринок праці перебуває в стані трансформації, відзначається дисбаланс регіонів, великий обсяг безробітних з тривалим стажем, а також вплив воєнного стану та внутрішньої міграції. Зокрема, у статті Гапочки В.М. «Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення» наголошується, що феномен безробіття сьогодні є однією з найбільш гострих соціальних проблем України, бо

до факторів звичайного економічного циклу додаються ризики війни, зруйнованої інфраструктури, втраченої мобільності робочої сили, тощо [2, с. 171]. Отже, в українських реаліях соціальна підтримка безробітних виступає інтегрованим механізмом захисту осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах через втрату роботи.

Ревко А. та Приходько Н. в статті «Соціально-економічні наслідки безробіття населення регіонів України» відмітили, що безробіття веде до знецінення трудового потенціалу, погіршення якості життя безробітних та членів їх сімей, а також до збільшення витрат суспільства на зміну професіонального статусу [24, с. 19]. Тому, на їх думку, соціальна підтримка безробітних є надзвичайно важливим механізмом мінімізації негативних наслідків для економіки та суспільства.

Улинець Р. Ю. розглядаючи державну підтримку безробітних як складову політики зайнятості, дослідила інструменти державної підтримки безробітних, їх охоплення та ефективність. Автор стверджує, що існуючі інструменти не охоплюють усі ризики мінливої соціально-економічної ситуації в Україні. Зокрема, на думку Улинець Р. Ю., удосконалення соціальної підтримки безробітних потребує переходу від переважно пасивних заходів, спрямованих на виплату допомоги, до активних механізмів стимулювання зайнятості. Йдеться про розвиток програм професійного навчання, перекваліфікації, підвищення кваліфікації, розширення можливостей для участі у громадських роботах та підтримку підприємницьких ініціатив серед безробітних. Дослідниця підкреслює, що ефективна політика має ґрунтуватися на поєднанні матеріальної допомоги з заходами, які забезпечують реальне повернення людини на ринок праці, що особливо актуально в умовах воєнної та післявоєнної трансформації економіки України [27, с. 25-32].

Горемікіна Ю. у своєму дослідженні встановила, що «основними глобальними викликами для систем соціальної підтримки населення є функціональна неспроможність системи соціальної підтримки; зростання потреб отримувачів соціальних послуг, виплат і пільг; трансформація соціально

орієнтованої держави; зменшення можливостей держав утримувати системи соціальної підтримки» [3, с. 101]. Авторка наголошує, що для подолання цих викликів необхідно реформувати систему соціальної підтримки на засадах адресності, ефективності та фінансової стійкості. Вчена підкреслює важливість впровадження інноваційних підходів у наданні соціальних послуг, зокрема цифровізації процесів, інтеграції баз даних отримувачів допомоги та запровадження єдиних критеріїв оцінки потреб. На її думку, лише системна модернізація соціальної політики, що поєднує державні, місцеві та громадські ініціативи, може забезпечити дієву підтримку безробітних і соціально вразливих груп у сучасних умовах

Клочко О. та Іонова І. у своїй статті розкрили сутність соціального захисту громадян на ринку праці як ключового напрямку державної політики у сфері зайнятості. Автори наголосили, що ефективна система соціальної підтримки безробітних є необхідною умовою стабільності суспільства, адже дозволяє пом'якшити наслідки втрати роботи, забезпечити базові соціальні гарантії та створити умови для повернення осіб до трудової діяльності. Згідно з позицією дослідників, соціальна підтримка має багаторівневий характер і включає як фінансову допомогу (допомога по безробіттю, одноразові виплати), так і комплекс послуг з професійної орієнтації, перекваліфікації та сприяння працевлаштуванню. Такий підхід сприяє не лише матеріальному забезпеченню безробітних, а й відновленню їх трудового потенціалу та соціальної активності.

Автори підкреслюють важливість удосконалення організаційно-інституційних механізмів соціального захисту на ринку праці. Вони зазначають, що така система має базуватися на тісній взаємодії державних структур, місцевих органів влади, центрів зайнятості та соціальних партнерів. Особливу увагу вчені приділяють розвитку сервісного підходу у діяльності служби зайнятості, впровадженню сучасних цифрових технологій для реєстрації безробітних і надання послуг онлайн. Дослідники роблять висновок, що лише за умови інтеграції інституційних ресурсів і посилення адресності підтримки можливо

забезпечити реальну соціальну безпеку громадян, які опинилися у стані безробіття [5, с. 209].

Колосок А.М та Рейкін В.С. розглянули проблематику управління системою соціального захисту безробітних в умовах трансформації ринку праці України. Автори підкреслили, що ефективний менеджмент у цій сфері має поєднувати економічні, соціальні та організаційні інструменти, спрямовані на зниження рівня безробіття й підвищення соціальної стійкості населення. Дослідники зазначили, що сучасна система соціального захисту потребує не лише фінансової підтримки безробітних, але й управлінських рішень, які стимулюють їх до самозайнятості, участі у програмах перекваліфікації та професійного розвитку. За висновками авторів, саме впровадження принципів стратегічного менеджменту у діяльність служби зайнятості дозволяє більш раціонально використовувати ресурси та підвищити ефективність державної політики у сфері праці.

Дослідники акцентують увагу на необхідності модернізації управлінських підходів через цифровізацію процесів і підвищення якості соціальних послуг для безробітних. Вони зазначають, що використання аналітичних даних, електронних платформ і онлайн-сервісів дає змогу швидше реагувати на зміни на ринку праці та забезпечувати адресну підтримку кожному безробітному. Особливої ваги автори надають розвитку партнерських відносин між державою, роботодавцями та громадськими організаціями, які спільно формують ефективну систему соціального менеджменту. У підсумку, роблять висновок, що стратегічне управління соціальним захистом безробітних має ґрунтуватися на принципах адаптивності, інноваційності та соціальної відповідальності, що є запорукою сталого розвитку ринку праці України [15, с. 213-214].

Мантур-Чубата О.С. та Ваганова Л. В. дослідили трансформацію ринку праці України в умовах воєнного стану та визначили ключові виклики, що впливають на рівень зайнятості населення. Авторки зазначають, що з початком повномасштабної війни спостерігається значне скорочення робочих місць, міграція трудових ресурсів і зростання рівня прихованого безробіття. А зміни у структурі попиту на робочу силу, переміщення підприємств, зниження

інвестиційної активності й руйнування інфраструктури призвели до глибокої диспропорції між пропозицією та попитом на ринку праці. Водночас дослідниці наголошують, що соціальна підтримка безробітних у цей період набуває особливого значення, адже виступає інструментом збереження соціальної стабільності та мінімізації ризиків соціального відторгнення для вразливих категорій населення [17, с. 85].

На основі аналізу вищевказаних досліджень, під соціальною підтримкою безробітних ми розуміємо систему заходів державного, місцевого та громадського характеру, спрямованих на зменшення негативних наслідків безробіття, забезпечення мінімальних стандартів життєзабезпечення, а також сприяння поверненню до продуктивної зайнятості.

Таким чином, соціальна підтримка безробітних виступає не лише інструментом тимчасової матеріальної допомоги, а й важливим елементом соціальної стабільності та розвитку людського потенціалу. Її ефективність залежить від узгодженої взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування, службою зайнятості, освітніми установами та громадськими організаціями. Комплексний підхід до реалізації програм соціальної підтримки дозволяє не тільки пом'якшити соціально-економічні наслідки безробіття, але й створює умови для підвищення зайнятості населення, адаптації робочої сили до нових вимог ринку праці та формування мотивації до активної трудової діяльності.

Соціальну підтримку безробітних необхідно розглядати як багатокомпонентну систему складових (заходів), а саме:

Матеріально-компенсаційна підтримка. Ця складова передбачає виплати допомоги по безробіттю, одноразові виплати для започаткування власної справи, компенсації роботодавцям, які працевлаштовують безробітного, надання соціальних послуг (інформаційно-консультаційні послуги, тощо). Матеріально-компенсаційна підтримка є базовою складовою, але сама по собі не достатня, оскільки добре коли безробітний отримує виплату, але важливіше створити умови, щоб він повернувся до роботи або став самозайнятим (рис. 1.1).

Активна політика зайнятості (реінтеграція). Ця складова передбачає дії, які спрямовані не просто на виплату, а на повернення безробітного до зайнятості: профорієнтація, перепідготовка, допомога в пошуку роботи. Зокрема, служби зайнятості виконують функції аналізу попиту і пропозиції на ринку праці, підбору роботи, організації професійної підготовки чи перепідготовки. В українській системі саме через активну політику зайнятості реалізується концепція, згідно якої безробітні не просто «сидять на допомозі», а отримують підтримку, щоб повернутися до праці.

Профілактична та попереджувальна підтримка. Профілактична складова передбачає заходи, які мають на меті запобігти безробіттю або скоротити його тривалість, а саме: моніторинг ринку праці, інформаційні кампанії, стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць, залучення до громадських чи тимчасових робіт. Тобто, сучасна політика зайнятості має зосереджуватись на мобілізації резервів робочої сили, підвищенні кваліфікації, реінтеграції менш конкурентоспроможних верств. В Україні така складова набуває актуальності, бо тривале безробіття швидко призводить до соціальної дезінтеграції, втрати навичок і мотивації.

Законодавчо-інституційна підтримка. Ця складова включає нормативно-правове забезпечення прав безробітних, організацію функціонування відповідних служб (Державної служби зайнятості України), створення правових гарантій. Зокрема, у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»[18] та в інших нормативних актах зазначаються види соціальних послуг і соціальне забезпечення, що мають надаватися безробітним. Інституційна підтримка створює рамки для реалізації інших компонентів соціальної підтримки.

Слід відмітити, що складові соціальної підтримки безробітних не діють ізольовано: матеріально-компенсаційна підтримка має бути поєднана з активною політикою зайнятості, а вона – із профілактичною та законодавчо-інституційною складовими. Наприклад, якщо безробітний просто отримує допомогу, але не має можливості перепідготуватися чи знайти роботу, він може залишатись поза

зайнятістю тривалий час. У той же час законодавчі механізми та відповідні служби створюють необхідну підтримку, а профілактика дозволяє запобігти довготривалому безробіттю.

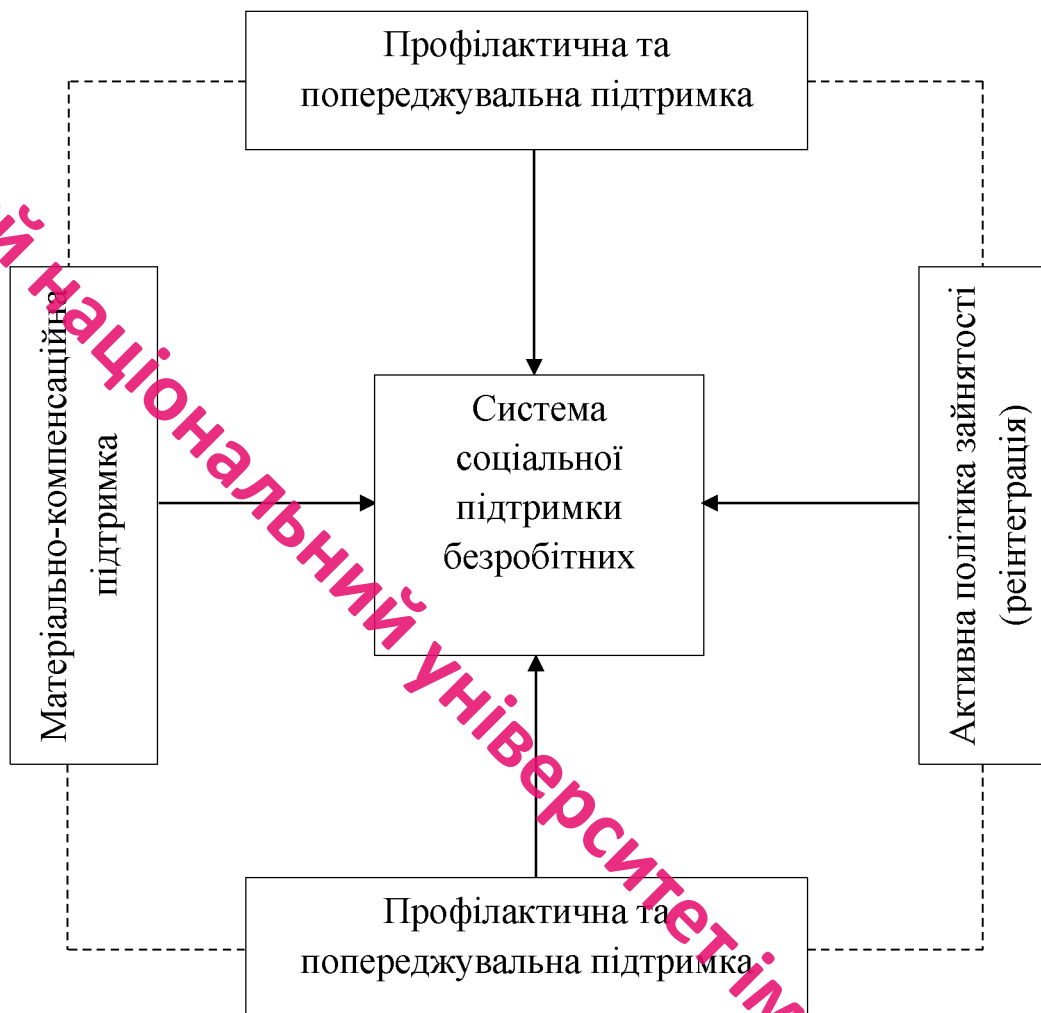

Рис. 1.1 – Складові системи соціальної підтримки безробітних

Таким чином, ефективна система соціальної підтримки безробітних має функціонувати як цілісний механізм, у якому кожен елемент підсилює інший. Матеріальні виплати забезпечують базовий рівень соціальної безпеки, активна політика зайнятості формує умови для повернення людини на ринок праці, а профілактичні та правові інструменти створюють фундамент для стійкої зайнятості в майбутньому. Важливо також враховувати індивідуальний підхід — підтримка повинна бути персоніфікованою, з урахуванням кваліфікації, віку,

досвіду та життєвих обставин безробітного. Такий підхід дозволяє підвищити результативність державних програм, скоротити період безробіття та сприяти соціальній інтеграції громадян.

Важливим аспектом є те, що система соціальної підтримки безробітних повинна бути адаптивною до теперішньої ситуації в Україні, тобто враховувати воєнний стан, внутрішню міграцію, втрату робочих місць у багатьох та сферах економіки, забезпечувати оперативність та гнучкість заходів. Тобто підтримка безробітних повинна враховувати не лише соціальний фактор, але й економічний, географічний та демографічні чинники.

Крім того, сучасна система соціальної підтримки має орієнтуватися на довгострокову перспективу, передбачаючи не лише допомогу у кризових умовах, а й відновлення потенціалу ринку праці після завершення війни. Це передбачає розвиток програм перекваліфікації для осіб, які втратили роботу через руйнування підприємств, стимулювання створення нових робочих місць у безпечніших регіонах, підтримку внутрішньо переміщених осіб та залучення їх до місцевих економік. Також необхідно удосконалити механізми взаємодії між центрами зайнятості, органами влади та роботодавцями для швидкого реагування на потреби ринку праці та ефективного використання трудового потенціалу населення.

Отже, соціальна підтримка безробітних в Україні – це багатогранна система заходів, яка має на меті не лише тимчасове забезпечення людей без роботи, але й їх соціальну реінтеграцію в ринок праці. Вона включає матеріально-компенсаційні виплати, активну політику зайнятості, профілактичні заходи та нормативно-інституційне забезпечення. Наукові дослідження свідчать про те, що хоч в Україні є база для реалізації таких заходів, система ще має значні недоліки, особливо в умовах воєнного стану і регіональних диспропорцій. Подальший розвиток цієї системи має бути орієнтований на гнучкість, адаптивність і ефективне поєднання всіх складових підтримки.

1.2. Правове забезпечення соціальної підтримки безробітних

Соціальна підтримка осіб, які втратили роботу та перебувають у статусі безробітних, належить до ключових елементів державної політики зайнятості і соціального захисту. В Україні така підтримка здійснюється не лише через надання допомоги по безробіттю, але й через широке коло прав, соціальних послуг та гарантій, зафіксованих у законодавчих та підзаконних актах. Системність і юридична визначеність таких заходів забезпечують можливість реалізації права на працю і мінімізації соціальних ризиків для громадян. Саме тому правове забезпечення, тобто нормативно-правова база, організаційна структура, механізми реалізації відіграють вирішальну роль у справедливому й ефективному наданні соціальної підтримки безробітним.

В Україні правове регулювання соціальної підтримки безробітних спирається на широку систему нормативно-правових актів (табл. 1.1), серед яких ключовими є: Конституція України[16] (статті 43, 46), яка гарантує право на працю і соціальний захист; Кодекс законів про працю України[6] (КЗпП); Закон України «Про зайнятість населення» № 5067-VI від 05.07.2012 р.[19]; Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» № 1533-III від 02.03.2000 р.[14]; Закон України «Про соціальні послуги» № 2671-VIII від 17.01.2019 р.[23]; Закон України «Про колективні договори і угоди» № 3356-XII від 01.07.1993 р. [22]; Бюджетний кодекс України, який регламентує використання коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

До підзаконних актів належать: Постанова Кабінету Міністрів України № 446 від 30.03.2023 р. «Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу»[21], а також численні накази Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України та Державної служби зайнятості, що регулюють порядок надання соціальних послуг, професійного навчання та перепідготовки безробітних. Комплекс цих документів формує цілісну систему правового регулювання соціальної підтримки осіб, які втратили роботу.

Таблиця 1.1

Правове забезпечення соціальної підтримки безробітних

Вид документу/ Суб'єкт прийняття	Назва	Дата/ №	Характеристика
Конституція. Верховна Рада України.	«Конституція України»[16].	28.06.1996/ 254к/96	Закріплено гарантії права громадян на працю та забезпечено їхній соціальний захист у разі безробіття.
Кодекс. Верховна Рада України.	«Кодекс законів про працю України»[6].	10.12.1971/ 322-VIII	Закладено право кожного громадянина вільно використовувати власні здібності для продуктивної чи творчої діяльності.
Закон України. Верховна Рада України.	Про зайнятість населення[19].	05.07.2012/ 5067-VI	Встановлено засади державної політики у сфері зайнятості населення та передбачено гарантії соціального забезпечення осіб, які втратили роботу.
Закон України. Верховна Рада України.	«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»[18].	02.03.2000/ 1533-III	Закріплено правові, фінансові та організаційні засади функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
Закон України. Верховна Рада України.	«Про соціальні послуги»[23].	17.01.2019/ 2671-III	Визначено безробіття чинником, що зумовлює складні життєві обставини.
Закон України. Верховна Рада України.	«Про колективні договори і угоди»[22].	01.07.1993/ 3356-XII	Закріплено соціальну підтримку у разі звільнення з роботи роботодавця.
Постанова. Кабінет Міністрів України.	«Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу»[21].	30.03.2023/ 446	Визначено порядок реєстрації та перереєстрації безробітних, а також правила ведення обліку громадян, що шукають роботу, структурами служби зайнятості.
Наказ. Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України.	«Про затвердження Положення про Державну службу зайнятості»[20].	28.10.2020/ 1353	Встановлено порядок функціонування Державної служби зайнятості та Державного центру зайнятості

Розглянемо детальніше Закон України «Про зайнятість населення» № 5067-VI від 5 липня 2012 року [19], який є базовим нормативно-правовим актом, що визначає державну політику у сфері зайнятості, гарантії прав громадян на працю, а також механізми реалізації цих прав. Його метою є створення умов для ефективного функціонування ринку праці, забезпечення продуктивної зайнятості населення, запобігання безробіттю та соціального захисту осіб, які втратили роботу.

Закон складається з низки розділів, у яких чітко розмежовано повноваження органів державної влади, роботодавців і працівників у сфері зайнятості. Одним із головних положень документа є визначення принципів державної політики зайнятості. Вона має бути спрямована на підвищення конкурентоспроможності робочої сили, розвиток підприємництва, створення нових робочих місць та заохочення громадян до легальної праці.

Окрему увагу Закон приділяє гарантіям зайнятості для окремих категорій населення, а саме: молоді, осіб з інвалідністю, ветеранів, осіб передпенсійного віку, а також тих, хто повернувся з-за кордону чи з військової служби. Для таких громадян передбачено низку пільг і компенсацій, у тому числі можливість проходження професійної підготовки або перепідготовки за рахунок держави.

Важливим нововведенням цього закону стало визначення поняття підходящої роботи, що дало змогу встановити об'єктивні критерії для пропонування вакансій безробітним. Також у ньому вперше на законодавчому рівні передбачено поняття професійного навчання дорослого населення, стажування та ваучера для підвищення кваліфікації осіб старше 45 років.

Документ визначає систему державних інституцій, які забезпечують реалізацію політики зайнятості. Головну роль у цьому процесі відіграє Державна служба зайнятості, яка здійснює посередництво між роботодавцями та шукачами роботи, організовує професійне навчання, надає консультаційні послуги та виплачує допомогу по безробіттю.

Крім того, Закон встановлює вимоги до діяльності роботодавців. Зокрема, вони зобов'язані подавати інформацію про наявні вакансії, дотримуватися квот

для працевлаштування соціально вразливих груп населення та не допускати дискримінації у сфері праці.

Особливе місце у документі займає питання стимулювання зайнятості. Закон запроваджує фінансові механізми підтримки роботодавців, які створюють нові робочі місця, беруть на роботу безробітних або організовують професійне навчання за власний рахунок. Такі заходи сприяють детінізації трудових відносин і підвищують загальний рівень зайнятості в країні.

Протягом останніх років Закон України «Про зайнятість населення» № 5067-VI від 5 липня 2012 року [19] зазнав низки суттєвих змін, які були зумовлені як економічними трансформаціями, так і соціальними викликами, пов'язаними з війною, міграційними процесами та цифровізацією державних послуг.

Насамперед, у 2022–2024 роках оновлення торкнулися питань підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Було запроваджено особливі умови для їх працевлаштування, передбачено компенсацію роботодавцям витрат на оплату праці таких працівників протягом визначеного терміну, а також фінансову допомогу для започаткування власної справи. Ці зміни спрямовані на інтеграцію переміщених осіб у місцеві громади та зменшення рівня їхньої залежності від соціальних виплат.

В умовах воєнного стану законодавець також удосконалив механізми підтримки ветеранів війни та учасників бойових дій. Зокрема, передбачено можливість проходження безкоштовного професійного навчання за сучасними програмами, отримання консультацій з питань кар'єрного розвитку, а також пільгове кредитування для відкриття бізнесу.

Важливою новацією стала цифровізація сфери зайнятості. Державна служба зайнятості перейшла на використання електронних сервісів: запроваджено електронний кабінет безробітного, онлайн-реєстрацію громадян, а також автоматизований облік вакансій. Це спростило доступ до послуг і зробило процедуру працевлаштування прозорішою.

Зміни також стосувалися стимулювання роботодавців до створення робочих місць. Зокрема, передбачено державну компенсацію частини витрат на оплату

праці новоприйнятих працівників, які раніше мали статус безробітних, або належать до вразливих категорій. Такі заходи сприяють активній політиці зайнятості та стимулюють бізнес до соціальної відповідальності.

Крім того, Закон уточнив поняття гнучких форм зайнятості, зокрема дистанційної та надомної роботи, що набули особливого значення у період воєнного стану та пандемії. Це дозволило громадянам працювати навіть за умови переміщення чи обмежень у пересуванні, а роботодавцям зберегти трудові відносини зі своїми працівниками.

Таким чином, Закон України «Про зайнятість населення» це ключовий інструмент державної політики у сфері праці. Він не лише визначає правові засади функціонування ринку праці, а й закладає основи для соціального партнерства, гнучкого реагування на виклики економіки та підвищення рівня добробуту громадян.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [18] є одним із найважливіших документів у сфері соціального захисту громадян, який визначає правила і механізми допомоги людям, що втратили роботу не з власної вини. Його основна мета полягає у тому, щоб забезпечити людині підтримку в період, коли вона залишається без джерела доходу, а також допомогти їй якнайшвидше повернутися до трудової діяльності. Закон створює цілісну систему гарантій, спрямовану не лише на виплату допомоги, а й на активне сприяння працевлаштуванню, підвищенню кваліфікації та адаптації на ринку праці.

Документ визначає правові, фінансові та організаційні засади функціонування системи соціального страхування. Його дія поширюється на всіх громадян України, а також на іноземців і осіб без громадянства, які постійно проживають у країні та сплачують страхові внески. Головною ідеєю закону є принцип солідарності, за яким усі учасники системи страхування спільно формують фонд, з якого у разі втрати роботи здійснюються виплати тим, хто опинився без засобів до існування.

Фінансування системи відбувається через спеціальний Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Цей фонд є неприбутковою самоврядною організацією, яка діє на засадах прозорості, підзвітності та рівноправного представництва держави, роботодавців і застрахованих осіб. Кошти фонду використовуються не тільки для виплати допомоги по безробіттю, а й для фінансування професійного навчання, перепідготовки, підтримки підприємницької діяльності безробітних, організації громадських робіт та інших заходів, що сприяють працевлаштуванню.

Закон встановлює конкретні умови отримання статусу безробітного, порядок нарахування та виплати допомоги. Розмір виплат залежить від тривалості страхового стажу, середньої заробітної плати людини, а також від того, як довго вона перебуває без роботи. Такий підхід дозволяє забезпечити соціальну справедливість, адже люди, які працювали довше та сумлінно сплачували внески, отримують більший рівень підтримки.

Важливою складовою закону є акцент на активній політиці зайнятості. Держава не просто виплачує гроші, а й допомагає людині знайти нову роботу, пройти професійне навчання або навіть започаткувати власну справу. Для цього служби зайнятості організовують тренінги, консультації, проводять ярмарки вакансій і співпрацюють із роботодавцями. Такий підхід дозволяє не лише зменшити кількість безробітних, а й сприяє розвитку трудового потенціалу країни.

Закон також чітко визначає права та обов'язки всіх учасників системи. Застраховані особи мають право на отримання допомоги, доступ до безкоштовних послуг центрів зайнятості, участь у програмах професійного навчання та перенавчання. У свою чергу, вони зобов'язані активно шукати роботу, відвідувати службу зайнятості та не відмовлятися від підходящих пропозицій. Роботодавці, згідно з законом, повинні сплачувати страхові внески та своєчасно повідомляти про звільнення працівників, щоб ті могли вчасно скористатися своїми правами на підтримку.

Окрему увагу закон приділяє соціально вразливим групам, а саме: молоді, людям з інвалідністю, ветеранам війни, внутрішньо переміщеним особам. Для них передбачені додаткові гарантії, пільги та спеціальні програми працевлаштування. Це сприяє більш рівним можливостям на ринку праці та зменшенню соціальної напруги у суспільстві.

Загалом цей закон виконує подвійну роль: з одного боку, він гарантує матеріальну підтримку безробітним, а з іншого активно їх стимулює до підвищення власної кваліфікації та сприяє адаптації до нових економічних умов. Такий підхід допомагає не лише підтримати людину у складних життєвих обставинах, а й реально повернути її до продуктивного життя.

Отже, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» є надзвичайно важливим елементом соціальної політики держави. Він забезпечує соціальну стабільність, зміцнює довіру громадян до державних інституцій та сприяє формуванню цивілізованого ринку праці. У сучасних умовах, коли українське суспільство переживає значні економічні та демографічні виклики, дія цього закону має особливе значення, адже він гарантує, що кожна людина, навіть у складній життєвій ситуації, не залишиться без підтримки та матиме шанс відновити свою професійну і соціальну спроможність.

Постанова Кабінету Міністрів України № 446 від 30 березня 2023 року «Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу»[21] є важливим нормативно-правовим актом, що визначає механізм взаємодії між громадянами, які потребують працевлаштування, та державною службою зайнятості. Документ спрямований на вдосконалення системи обліку безробітних, забезпечення прозорості процедур реєстрації, а також на створення більш ефективних умов для надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення.

Зазначена постанова регламентує порядок дій осіб, які втратили роботу або вперше її шукають, визначає критерії для набуття статусу безробітного, а також встановлює перелік документів, необхідних для реєстрації у центрах зайнятості.

Важливим аспектом є також те, що Порядок передбачає можливість подання документів як особисто, так і в електронній формі через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, що значно спрощує процедуру для громадян.

Окрему увагу приділено питанням перереєстрації безробітних. У документі визначено випадки, коли проводиться перереєстрація, а саме при зміні місця проживання або після тимчасового припинення виплати допомоги. Такий підхід дозволяє більш гнучко реагувати на зміни життєвих обставин осіб, які залишилися без роботи, і водночас забезпечує контроль за обґрунтованістю перебування у статусі безробітного.

Постанова також детально описує процедуру ведення обліку осіб, які шукають роботу, але ще не отримали статус безробітного. Це важливо для формування повної бази даних про потреби ринку праці, адже дозволяє державі бачити реальну кількість громадян, зацікавлених у працевлаштуванні, та відповідно планувати заходи з підвищення зайнятості.

Важливою новацією Порядку є впровадження сучасних інформаційних технологій для обліку, обміну та збирання даних. Центри зайнятості отримали можливість оперативно передавати інформацію між територіальними підрозділами, що підвищує ефективність роботи та скорочує час на обробку звернень громадян.

Постанова № 446 також визначає обов'язки та права осіб, зареєстрованих як безробітні. Зокрема, безробітний зобов'язаний з'являтися у встановлені терміни до центру зайнятості, брати участь у запропонованих заходах із працевлаштування, професійної підготовки чи перепідготовки. Натомість держава гарантує таким особам надання послуг з пошуку роботи, консультаційної підтримки та виплату допомоги по безробіттю у разі відповідності встановленим критеріям.

Крім того, постанова підкреслює важливість індивідуального підходу до кожного безробітного. Центри зайнятості зобов'язані оцінювати професійні навички, рівень кваліфікації та особисті потреби громадян, що дозволяє більш ефективно підбирати вакансії, організовувати курси підвищення кваліфікації та

пропонувати додаткові заходи підтримки. Такий комплексний підхід сприяє не лише тимчасовому забезпеченню доходу, а й довгостроковій інтеграції на ринок праці.

Не менш важливим є положення Постанови, яке визначає порядок контролю за своєчасністю та якістю надання послуг. Встановлено механізми внутрішньої звітності центрів зайнятості, що дозволяють відстежувати ефективність роботи кожного підрозділу, оперативно реагувати на проблемні ситуації та підвищувати рівень обслуговування громадян. Це забезпечує прозорість діяльності державних органів і підвищує довіру населення до системи зайнятості.

Нарешті, Постанова КМУ № 446 слугує підґрунтям для подальших реформ у сфері соціального захисту та зайнятості. Вона створює нормативно-правову базу для впровадження нових цифрових сервісів, розвитку електронного обліку та розширення спектра соціальних послуг, що надаються безробітним. Впровадження цих положень у практичну діяльність сприяє більш ефективній реалізації державної політики зайнятості та підвищує соціальну стабільність в Україні.

Незважаючи на розгалужену систему гарантій, законодавство має низку викликів. Зокрема, строки виплати допомоги можуть бути недостатніми для довготривалих безробітних або тих, хто потребує перекваліфікації. Також існують проблеми узгодженості нормативної бази, що призводить до бюрократичних затримок та нерівного доступу до соціальних послуг. Крім того, в умовах воєнного стану та трансформацій ринку праці актуальним стало питання адаптації законодавства до сучасних реалій.

Отже, правове забезпечення соціальної підтримки безробітних в Україні охоплює комплекс законодавчих та підзаконних актів, що гарантують реалізацію права на працю, отримання матеріальної допомоги й соціальних послуг. Однак ефективність системи значною мірою залежить від оновлення нормативної бази, гармонізації правових норм і підвищення адресності підтримки. Удосконалення правових механізмів дозволить підвищити соціальну стабільність та забезпечити справедливий розподіл державної допомоги серед безробітних громадян.

1.3. Зарубіжний досвід соціальної підтримки безробітних

Соціальна підтримка безробітних в різних країнах світу демонструє широкий діапазон підходів: від класичної страхової моделі виплат по безробіттю до комбінованих систем, що поєднують фінансову підтримку з активною політикою на ринку праці (навчання, перенавчання, програми працевлаштування).

У багатьох розвинених державах соціальна допомога з безробіття виконує одразу декілька функцій: гарантування мінімального доходу, збереження споживчого попиту під час криз, стимулювання повернення до праці через підвищення кваліфікації та підтримку пошуку роботи (табл. 2.2).

В Сполучених Штатах Америки в основі соціальної підтримки безробітних лежать страхові виплати по безробіттю, які адмініструють на рівні штатів у межах федеральної системи Unemployment Insurance [40]. Дана модель поєднує швидку грошову підтримку (зазвичай у відсотках від останньої зарплати), з програмами місцевих служб зайнятості й центрами підготовки кадрів, що допомагають шукати роботу, отримувати перенавчання та кваліфікацію.

У роки циклічних криз федеральний уряд може розширювати терміни і розміри виплат, наприклад, тимчасові програми під час пандемії 2020 р.. На місцевому рівні є також програми «Shared work» (часткова зайнятість), які дозволяють скоротити години зайнятості працівникам замість звільнення, з частковою компенсацією від держави, що є прикладом продуманої соціальної політики, щодо пом'якшення наслідків від різкої втрати робочих місць.

Крім того, у США активно діють програми професійного консультування та перекваліфікації, що фінансуються за рахунок фондів федерального та штатного рівня. Такі ініціативи, як Workforce Innovation and Opportunity Act (WIOA), спрямовані на розвиток навичок працівників, які втратили роботу, та відкриття можливостей для їх повторного працевлаштування у нових секторах економіки, зокрема в галузях інформаційних технологій, зеленої енергетики та охорони здоров'я. Значна увага приділяється індивідуальному підходу до безробітних через створення персональних планів зайнятості, що враховують їхній досвід, освіту та регіональні потреби ринку праці [44].

Важливою складовою соціальної підтримки безробітних у США є також співпраця держави з приватним сектором. Компанії залучаються до реалізації програм тимчасового працевлаштування, стажувань і наставництва, що дозволяє людям не лише зберігати професійні навички, а й отримувати нові. Наприклад, програма *Job Corps* забезпечує безкоштовне навчання і проживання для молоді віком від 16 до 24 років, яка шукає роботу або потребує додаткової освіти, сприяючи соціальній інтеграції та зменшенню рівня безробіття серед молодого населення.

Окрему роль у системі соціальної підтримки відіграють ініціативи, спрямовані на допомогу вразливим категоріям населення: ветеранам, людям з інвалідністю, одиноким батькам. Програми на кшталт *Veterans Employment and Training Service (VETS)* надають колишнім військовослужбовцям доступ до консультацій, курсів професійної підготовки та пріоритетного працевлаштування у державних установах. Такий підхід забезпечує не лише матеріальну підтримку, а й психологічну стабільність та соціальну адаптацію, що відповідає сучасним принципам комплексної соціальної політики [43].

Канадська система *Employment Insurance (EI)* поєднує страхову складову із послугами з працевлаштування та тренінгами. В системі EI виплати залежать від кількості відпрацьованих годин і регіональних показників зайнятості; уряд також пропонує сезонні/цільові додаткові тижні виплат у регіонах із нестабільним сезонним попитом. Окрім цього, федеральні і провінційні програми підтримують перекваліфікацію та субсидії роботодавцям для найму безробітних, такий механізм підсилює ефект короткотермінової фінансової допомоги.

Окрім того, канадська модель соціальної підтримки безробітних відзначається гнучкістю та орієнтацією на активне повернення громадян до ринку праці. Програма *Employment Insurance (EI)* є частиною системної стратегії, що включає партнерство між федеральним урядом, провінціями та територіями. В межах цієї системи безробітні не лише отримують фінансову допомогу, а й мають доступ до програм кар'єрного консультування, підготовки резюме, участі у ярмарках вакансій та курсах підвищення кваліфікації. Такий підхід дозволяє

мінімізувати тривалість безробіття та зберегти конкурентоспроможність робочої сили [31].

Важливим елементом є регіональна диференціація підтримки. Наприклад, у провінціях Атлантичної Канади, де економіка має виражену сезонність, діють програми *Seasonal Worker Pilot Project* та *Work-Sharing Program*, які спрямовані на запобігання масовим звільненням у міжсезоння. Учасники таких ініціатив можуть працювати менше годин без втрати статусу зайнятості, а держава компенсує частину втраченого доходу. Це дозволяє зберегти робочі місця та забезпечити стабільність для місцевих громад, які залежать від рибальства, лісового чи туристичного секторів [33].

Також, канадська система ЕІ активно підтримує вразливі категорії населення, а саме: молодь, осіб з інвалідністю, іммігрантів і жінок, які повертаються на ринок праці після декретної відпустки. Програми, що реалізуються через Employment and Social Development Canada (ESDC), включають субсидоване навчання, менторські ініціативи та фінансування малих бізнесів, створених колишніми безробітними [32]. Таким чином, канадська модель демонструє ефективне поєднання короткотермінової страхової підтримки з довгостроковими заходами соціальної інтеграції.

Норвезька модель соціальної підтримки безробітних вирізняється високим рівнем охоплення та тісною інтеграцією між виплатами та сервісами зайнятості, які адмініструє агентство NAV (*Arbeids- og velferdsetaten*). Щоб отримати допомогу (*dagpenger*), потрібні мінімальні вимоги щодо попередньої роботи/доходу, а від осіб очікується активна участь у пошуку роботи та виконання погоджених планів з працевлаштування. Норвегія також дозволяє поєднувати отримання допомоги з навчанням за умов, якщо воно сприяє зменшенню перехідного періоду. Така модель знижує ризики марного очікування роботи та сприяє швидшій адаптації до змін на ринку праці.

Важливою рисою норвезької системи є орієнтація на принцип «активного добробуту» (*active welfare state*), який поєднує соціальну підтримку з обов'язком самозайнятості громадян. Агентство NAV функціонує як єдиний центр надання

послуг, від реєстрації безробітних і виплати допомог до організації курсів перекваліфікації та психологічної підтримки. Такий підхід дозволяє уникати дублювання функцій між різними відомствами, підвищуючи ефективність взаємодії держави з громадянами. Крім того, цифрові сервіси NAV забезпечують доступ до персоналізованих вакансій і онлайн-навчання, що особливо важливо для мешканців віддалених регіонів.

У рамках програми *Dagpenger under etablering av egen virksomhet* безробітні норвежці можуть отримувати виплати під час створення власного бізнесу. Це стимулює підприємницьку активність та допомагає перетворити тимчасове безробіття на можливість для самозайнятості. Подібні заходи поєднують соціальну безпеку з економічною ініціативністю, що відповідає моделі «скандинавського соціального капіталізму», де держава не лише підтримує, а й мотивує громадян до професійного розвитку.

Також у Норвегії діють спеціальні програми для осіб із обмеженими можливостями та молоді, яка вперше входить на ринок праці. Програма *Arbeidsavklaringspenger* (AAP), наприклад, надає підтримку тим, хто через хворобу чи травму тимчасово не може працювати, забезпечуючи перехід до відновлення працездатності або перекваліфікації [38]. Такий підхід дозволяє поєднувати соціальну справедливість із економічною доцільністю, зберігаючи високий рівень зайнятості навіть у періоди спаду економічної активності.

У Німеччині система соціальної підтримки безробітних комбінує два основних інструменти: страховий (*Arbeitslosengeld I*) для тих, хто сплачував внески до соцстраху, та систему базової підтримки/громадянської допомоги (*Bürgergeld*/паніше – *Hartz IV*) для довготривалих випадків та тих, хто вичерпав страхові виплати. Німецька модель також відома активною політикою ринку праці: програми співфінансування робочих місць, курси підвищення кваліфікації, служби з працевлаштування з індивідуальним супроводом. Крім того, гнучкі механізми, як-от підтримка короткочасної зайнятості (*Kurzarbeit*), у кризові періоди дозволяють зберегти робочі місця і зменшити кількість звільнень.

Необхідно відмітити, що німецька система соціальної підтримки безробітних ґрунтується на принципі «активізації через допомогу» (Fördern und Fordern), який передбачає не лише фінансову підтримку, а й зобов'язання безробітного активно шукати роботу та брати участь у програмах працевлаштування. Федеральне агентство з питань праці (Bundesagentur für Arbeit) забезпечує комплексну підтримку, від консультацій до професійної підготовки, стажування та участі в програмах перекваліфікації. Для отримувачів допомоги Bürgergeld передбачені індивідуальні плани, що визначають конкретні кроки для повернення на ринок праці, включаючи навчання, участь у суспільно корисних роботах чи тимчасове працевлаштування [39].

Особливо ефективним інструментом стала програма Kurzarbeit, яка дозволяє підприємствам скорочувати робочий час замість звільнення працівників у періоди економічних труднощів. Держава компенсує частину втраченого доходу, що допомагає уникнути різкого зростання безробіття. Цей механізм виявився надзвичайно успішним під час фінансової кризи 2008 року та пандемії COVID-19, коли він зберіг мільйони робочих місць і підтримав стабільність економіки. Завдяки Kurzarbeit Німеччина продемонструвала приклад ефективної взаємодії держави, бізнесу та працівників у кризових ситуаціях [29].

Крім того, Німеччина активно розвиває інклюзивні програми для осіб із низьким рівнем освіти, молоді, літніх людей та мігрантів. Ініціативи на кшталт Jobcenter Integration Projects і Qualifizierungschancengesetz фінансують підвищення кваліфікації та професійне навчання з урахуванням потреб ринку праці [28]. Таким чином, німецька модель соціальної підтримки безробітних не обмежується компенсацією втрат доходів, а спрямована на довгострокову економічну активність, професійний розвиток і соціальну стабільність.

Польща має систему соціальної підтримки безробітних, де всюди діють повітові (пойнатові) трудові офіси, які виплачують допомогу по безробіттю і надають послуги з працевлаштування: профорієнтацію, навчання, субсидовані місця праці та підтримку підприємницької ініціативи (стартапи для безробітних). Роль місцевих офісів у Польщі проявляється і в тому, що фінансові та нефінансові

інструменти застосовуються локально з урахуванням потреб регіонального ринку праці. Даний підхід, який виявився ефективним у зонах з високим рівнем структурного безробіття.

Слід відмітити, що польська модель соціальної підтримки безробітних базується на поєднанні державних і місцевих ініціатив, що дозволяє забезпечити гнучкість і швидке реагування на зміни в економіці. В межах системи Powiatowy Urząd Pracy (PUP) діють програми активної політики зайнятості, спрямовані не лише на надання грошової допомоги, а й на стимулювання професійного розвитку громадян. Особлива увага приділяється навчанню, перекваліфікації та програмам стажувань для молоді, які фінансуються як із державного бюджету, так і за рахунок коштів Європейського соціального фонду. Такий підхід сприяє інтеграції безробітних у місцеві громади та зменшує соціальну напругу [36].

Важливою складовою польської системи є підтримка підприємницької активності серед безробітних. Особи, зареєстровані в PUP, можуть отримати одноразову фінансову допомогу для започаткування власної справи (*dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej*), що часто використовується у сфері послуг, та дрібного виробництва. Такі ініціативи мають подвійний ефект: вони одночасно зменшують рівень безробіття та стимулюють розвиток малого бізнесу на місцях. Крім того, у межах програм *Aktywizacja zawodowa bezrobotnych* реалізуються партнерські проєкти з місцевими підприємствами, що дозволяє швидше адаптувати підготовку кадрів до актуальних потреб економіки [37].

Особливу роль у системі соціальної підтримки Польщі відіграє індивідуальний підхід до кожного безробітного. Працівники повітових офісів праці розробляють персональні плани дій, які включають професійні консультації, навчання, курси цифрової грамотності або допомогу у складанні бізнес-плану. Така модель підтримки поєднує елементи соціальної відповідальності держави та самореалізації громадян, що забезпечує сталі результати у зниженні безробіття, особливо серед молоді та жінок у сільських регіонах.

У Великій Британії протягом останніх років відбулась трансформація системи виплат по безробіттю. Зокрема, впровадження Universal Credit як єдиного інструменту для виплати допомог (включно з JSA, Housing Benefit) направлене спростити адміністрування й підвищити стимул до працевлаштування. Одночасно існують «нові» та «старі» форми JSA для різних категорій. Важливою частиною є так звані «mutual obligations» – вимоги до претендентів щодо активного пошуку роботи та участі в програмах, що іноді викликає дискусії про баланс між стимулом і підтримкою вразливих груп. Служби зайнятості надають індивідуальні плани й порадничання, але існують проблеми з доступністю та достатністю послуг у кризові періоди.

Окрім того, реформа системи соціальної підтримки безробітних у Великій Британії, пов'язана з упровадженням Universal Credit, стала одним із наймасштабніших перетворень у сфері соціальної політики за останні десятиліття. Її головною метою є створення більш справедливої, прозорої та ефективної системи, яка б не лише надавала фінансову допомогу, а й стимулювала людей до активного повернення на ринок праці. Universal Credit об'єднав у собі кілька видів виплат: допомогу по безробіттю (Jobseeker's Allowance), житлові субсидії та соціальну допомогу на дітей у єдиний платіж, що спрощує адміністрування і зменшує ризики зловживань. Однак, запровадження нової системи супроводжується технічними труднощами, затримками виплат і нерівним доступом до онлайн-сервісів, особливо серед людей з низьким рівнем цифрової грамотності [42].

Суттєвою особливістю британської моделі є вимога активної участі безробітних у програмах працевлаштування та дотримання умов так званих claimant commitments. Безробітні повинні регулярно відвідувати центри зайнятості (Jobcentre Plus), звітувати про пошук роботи та брати участь у курсах підвищення кваліфікації або волонтерських програмах. Порушення цих зобов'язань може призвести до тимчасового припинення або зменшення виплат. Такий підхід, відомий як політика «активного добробуту», має на меті збалансувати соціальну

підтримку з особистою відповідальністю, хоча в наукових колах ведуться дебати щодо надмірної жорсткості такої системи.

Також, у Великій Британії діють спеціальні програми, спрямовані на підтримку окремих категорій безробітних. Наприклад, ініціатива Restart Scheme допомагає довготривалим безробітним через індивідуальне наставництво, професійні тренінги та пошук підходящих вакансій. Програма Kickstart була створена під час пандемії COVID-19 для молоді віком 16–24 років, надаючи фінансування роботодавцям, які створюють для них тимчасові робочі місця. Такі проекти демонструють, що британська система поєднує елементи гнучкої ринкової політики з адресною соціальною підтримкою, що дозволяє краще реагувати на структурні зміни на ринку праці [30].

У Франції функції служби зайнятості виконує France Travail (раніше Pôle emploi), а система страхування по безробіттю фінансується переважно внесками роботодавців і керується на національному рівні через домовленості між сторонами (UNEDIC). Французька модель відома тим, що окрім грошових виплат приділяє велику увагу супроводу шукачів роботи, індивідуальним планам, а також програмам для різних категорій (молодь, довготривало безробітні), що поєднує фінансову й сервісну підтримку [41].

В Австралії основним універсальним інструментом для осіб, що шукають роботу є JobSeeker Payment (раніше Centrelink/JobSeeker в різних варіаціях). Система містить жорсткі «mutual obligations» (вимоги до активності шукачів) і часто піддається критиці щодо правил призупинення виплат за невиконання умов. Водночас уряд забезпечує широкий перелік програм з працевлаштування та підтримки (курси, місцеві ініціативи), але проблеми автоматизації і правових помилок у виплатах іноді призводять до масштабних скандалів та судових розглядів [34].

У багатьох країнах Європи (Скандинавія, Нідерланди) і в частині Азії (наприклад, Японія) також поєднують страхову допомогу з активними політиками зайнятості, зокрема перевага надається швидкому поверненню на ринок праці через перенавчання, заохочення роботодавців (субсидії за найм), та програмам

підтримки зайнятості для вразливих груп (молоді, жінок після декрету, людей з інвалідністю). Таким чином можна констатувати, що найбільш стійкі результати дають системи, де виплати поєднані з персоналізованими сервісами та ринково-орієнтованими практиками.

Отже, якщо порівнювати підходи, то видно кілька ключових відмінностей. Перша (джерело фінансування): в США і Канаді велика роль внесків у страхову систему і штатно/провінційна координація; у Франції – домовленості і внески від роботодавців; у Німеччині – поєднання страхових внесків і цільової допомоги. Друга (інструменти стимулювання повернення до ринку праці): країни, що успішно поєднують виплати з активними програмами (перекваліфікація, субсидії найму, збереження робочих місць через часткове фінансування зайнятості), зазвичай досягають кращих результатів зі скорочення довготривалого безробіття. Третя (вимоги до одержувачів): строгі «mutual obligations» підвищують тиск на учасників, але також збільшують ризик залишити без підтримки вразливі категорії; на противагу, скандинавські моделі зазвичай поєднують вимоги з розвиненими сервісами супроводу, що пом'якшують негативні ефекти.

На наш погляд, з проаналізованого закордонного досвіду можна зробити наступні конструктивні висновки важливі для впровадження в Україні, а саме: поєднання фінансової допомоги з активними політиками на ринку праці (перенавчання, субсидії з найму, створення робочих місць) дає кращі довгострокові результати, ніж одноразові виплати; місцева специфіка надзвичайно важлива, адже центри зайнятості на регіональному рівні повинні мати гнучкі інструменти під конкретні потреби локальних ринків праці; механізми збереження робочих місць (часткова зайнятість, субсидування скорочених годин) корисні у кризах; цифровізація сервісів повинна йти разом із гарантіями прав та доступу, щоб уникнути помилкових автоматичних призупинень виплат. Таким чином, українська система соціальної підтримки безробітних може отримати швидкий виграш, інтегруючи ці елементи у національні програми з урахуванням фінансових можливостей та місцевої інфраструктури.

Таблиця 1.2

Особливості соціальної підтримки безробітних в різних країнах

Країна	Особливості
США	Система страхування на випадок безробіття децентралізована та адмініструється на рівні штатів. Розмір допомоги залежить від попередніх доходів і тривалості страхового стажу. Значна увага приділяється програмам перепідготовки, грантам на започаткування бізнесу, а також психологічній підтримці та консультуванню безробітних.
Канада	Діє федеральна програма Employment Insurance (EI), що забезпечує тимчасову фінансову підтримку та безкоштовне навчання. Значна увага приділяється уразливим групам: молоді, людям з інвалідністю, новоприбулим мігрантам. Пріоритетом є швидке повернення до праці через індивідуальні плани зайнятості.
Норвегія	Модель «скандинавського добробуту» забезпечує високий рівень захисту: безробітні отримують до 62% попереднього заробітку протягом 104 тижнів. Система активно поєднує виплати з обов'язковою участю в програмах навчання, підвищення кваліфікації або громадських роботах.
Німеччина	Соціальна підтримка поділяється на два рівні: Arbeitslosengeld I (страхова виплата) і Arbeitslosengeld II (соціальна допомога). Центри зайнятості пропонують обов'язкові індивідуальні плани працевлаштування, підтримку з пошуку роботи та фінансування професійних курсів.
Польща	Допомога з безробіття надається тим, хто має стаж не менше 365 днів. Важливу роль відіграють повітові служби зайнятості, які пропонують не лише виплати, а й активну політику: оплачуване стажування, громадські роботи, субсидії на створення власної справи.
Велика Британія	У 2013 р. запроваджено Universal Credit, який об'єднав різні види допомог, у тому числі Jobseeker's Allowance. Основною метою є стимулювати повернення на ринок праці. Передбачено персональні тренінги з працевлаштування і суворий контроль за активністю безробітних.
Франція	Система підтримки керується службою Pôle emploi, яка поєднує виплати з програмами активної зайнятості. Безробітні мають право на компенсацію до 75% попередньої зарплати протягом 24 місяців. Значна увага приділяється молоді та довготривалим безробітним.
Австралія	Допомога надається через програму JobSeeker Payment, що поєднує фінансову підтримку з вимогою активного пошуку роботи. Діє розгалужена мережа приватних і державних агентств, які надають послуги з працевлаштування, профорієнтації та підвищення кваліфікації.
Бразилія	Система підтримки безробітних поєднує допомогу програми страхування на випадок безробіття (<i>Seguro-Desemprego</i>) і соціальні виплати через програму <i>Bolsa Familia</i> . Безробітні мають право отримувати тимчасову грошову допомогу, а уряд стимулює їх участь у програмах професійного навчання, самозайнятості та створення малих підприємств.
Інші країни	У Швеції, Данії, Фінляндії діють універсальні страхові схеми з високими виплатами, але суворими вимогами до пошуку роботи. У Японії підтримка базується на державних центрах зайнятості Hello Work. У Південній Кореї діє система активної допомоги, що стимулює самозайнятість.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗРОБІТНИХ

2.1. Стан соціальної підтримки безробітних в Україні

Питання соціальної підтримки безробітних в Україні в останні роки є надзвичайно актуальним, з огляду на воєнний стан, економічні потрясіння, значну мобільність населення та руйнацію традиційних ринків праці. Державна служба зайнятості (ДСЗ) виступає ключовим інструментом державного реагування: здійснює облік безробітних, призначає допомогу, організовує програми перепідготовки й сприяння працевлаштуванню. Водночас умови ринку праці та нормативно-правова база зазнали суттєвих змін, що сформувало як нові можливості, так і численні виклики.

Розглянемо ключові показники діяльності Державної служби зайнятості за 2024 рік щодо надання послуг населенню. Загалом протягом року послугами служби скористалося 594 тисячі осіб, що свідчить про значний попит на підтримку у сфері працевлаштування, професійного навчання та соціального супроводу безробітних. Цей показник демонструє масштабну роботу служби в умовах економічних викликів, спричинених воєнним станом і змінами на ринку праці (рис. 2.1).

Серед осіб, які отримали послуги, переважну частку становлять жінки – 422 тисячі осіб. Така тенденція є відображенням загальної структури безробіття в Україні, де саме жінки часто стикаються з труднощами у працевлаштуванні через догляд за дітьми, нерівність в оплаті праці чи скорочення робочих місць у сферах, де вони традиційно зайняті. Значну групу також становить молодь – 152 тисячі осіб, що підкреслює потребу у підтримці молодих спеціалістів, які лише розпочинають свій трудовий шлях або шукають перше робоче місце.

Окремої уваги заслуговують соціально вразливі категорії громадян. Зокрема, 35 тисяч осіб з інвалідністю отримали необхідну допомогу у працевлаштуванні, профорієнтації чи перекваліфікації, що є важливим кроком до забезпечення рівних можливостей на ринку праці. Крім того, 105 тисяч

внутрішньо переміщених осіб скористалися послугами служби, що демонструє її активну участь у процесі соціальної інтеграції громадян, які були змушені залишити свої домівки через війну. Також 15 тисяч учасників бойових дій отримали підтримку, спрямовану на повернення до цивільного життя та адаптацію до мирних умов праці [4].

Щодо розподілу кількості осіб, які отримали послуги Державної служби зайнятості у 2024 році за регіонами України, то найвищі показники зафіксовано у Дніпропетровській області – 49 тисяч осіб. Це пояснюється значною чисельністю населення регіону, високим рівнем урбанізації та активною економічною діяльністю, яка потребує постійного оновлення трудових ресурсів. На другому місці знаходиться Харківська область – 43 тисячі осіб, що також зумовлено масштабом регіону та великою кількістю внутрішньо переміщених осіб, які потребують працевлаштування (рис. 2.2).

Третє місце посідає Одеська область, де 36 тисяч громадян скористалися послугами служби зайнятості. Далі йдуть Львівська (33 тис.), Полтавська (33 тис.) та Вінницька (29 тис.) області, що свідчить про стабільну роботу регіональних центрів зайнятості та активне залучення громадян до програм підтримки. Показники на рівні 24–27 тисяч осіб спостерігаються у таких областях, як Хмельницька, Сумська, Житомирська, Рівненська та Черкаська, що відображає середній рівень потреби у допомозі в працевлаштуванні.

Найменші показники зафіксовано у південних та східних регіонах, зокрема у Херсонській (10 тис.) та Луганській (7 тис.) областях. Це можна пояснити воєнними діями, тимчасовою окупацією частини територій та обмеженим доступом до державних послуг. Незважаючи на це, служба зайнятості продовжує працювати навіть у складних умовах, забезпечуючи громадян консультаційною та практичною підтримкою[4]. Загалом, подані дані свідчать про нерівномірність навантаження на регіональні підрозділи служби, що потребує подальшого вдосконалення системи координації та підтримки працівників на місцях.

Загалом у 2024 році за сприяння Державної служби зайнятості було забезпечено зайнятість для 330 тисяч осіб, з яких 250 тисяч були безпосередньо

працевлаштовані. Ці показники демонструють ефективну роботу державної служби у сфері сприяння працевлаштуванню, особливо в умовах воєнного стану, нестабільної економічної ситуації та суттєвих змін на ринку праці.

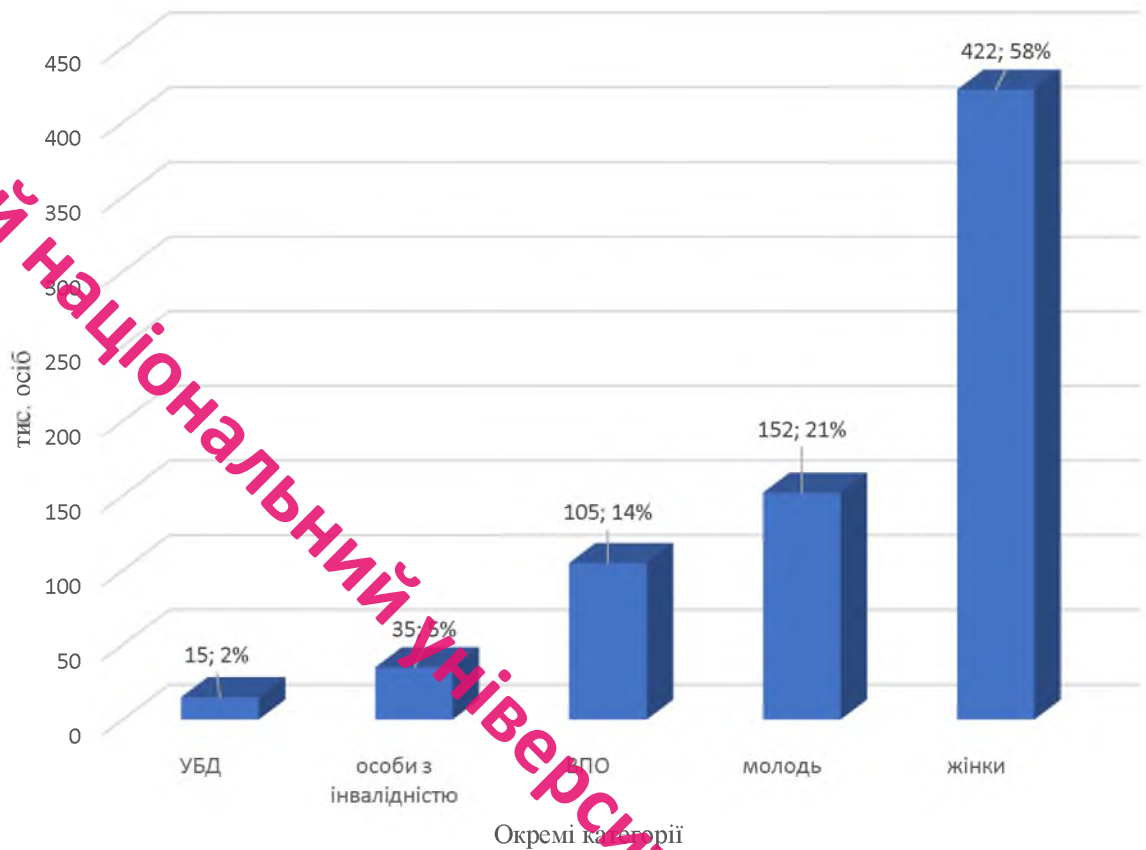

Рис. 2.1 – Кількість та структура отримувачів послуг Державної служби зайнятості у 2024 році в Україні [4]

Окрему увагу служба приділяла підтримці вразливих категорій громадян. Зокрема, 16 тисяч безробітних осіб окремих соціальних груп було працевлаштовано за рахунок реалізації компенсаційних програм для роботодавців. Такі програми передбачають часткову компенсацію витрат на оплату праці, що стимулює бізнес створювати нові робочі місця та наймати громадян, які потребують особливого підходу або підтримки.

Також варто відзначити роботу з внутрішньо переміщеними особами. У 2024 році завдяки механізмам компенсації роботодавцям витрат на оплату праці вдалося працевлаштувати 15 тисяч переселенців. Це не лише сприяє їх соціальній інтеграції, а й допомагає зменшити навантаження на місцеві громади, куди перемістилися ці громадяни. Також у межах підтримки осіб з інвалідністю роботодавцям було компенсовано витрати на облаштування робочих місць для понад 2 тисяч таких працівників [4]. Це свідчить про послідовну політику держави у напрямі інклюзії та створення рівних можливостей на ринку праці.

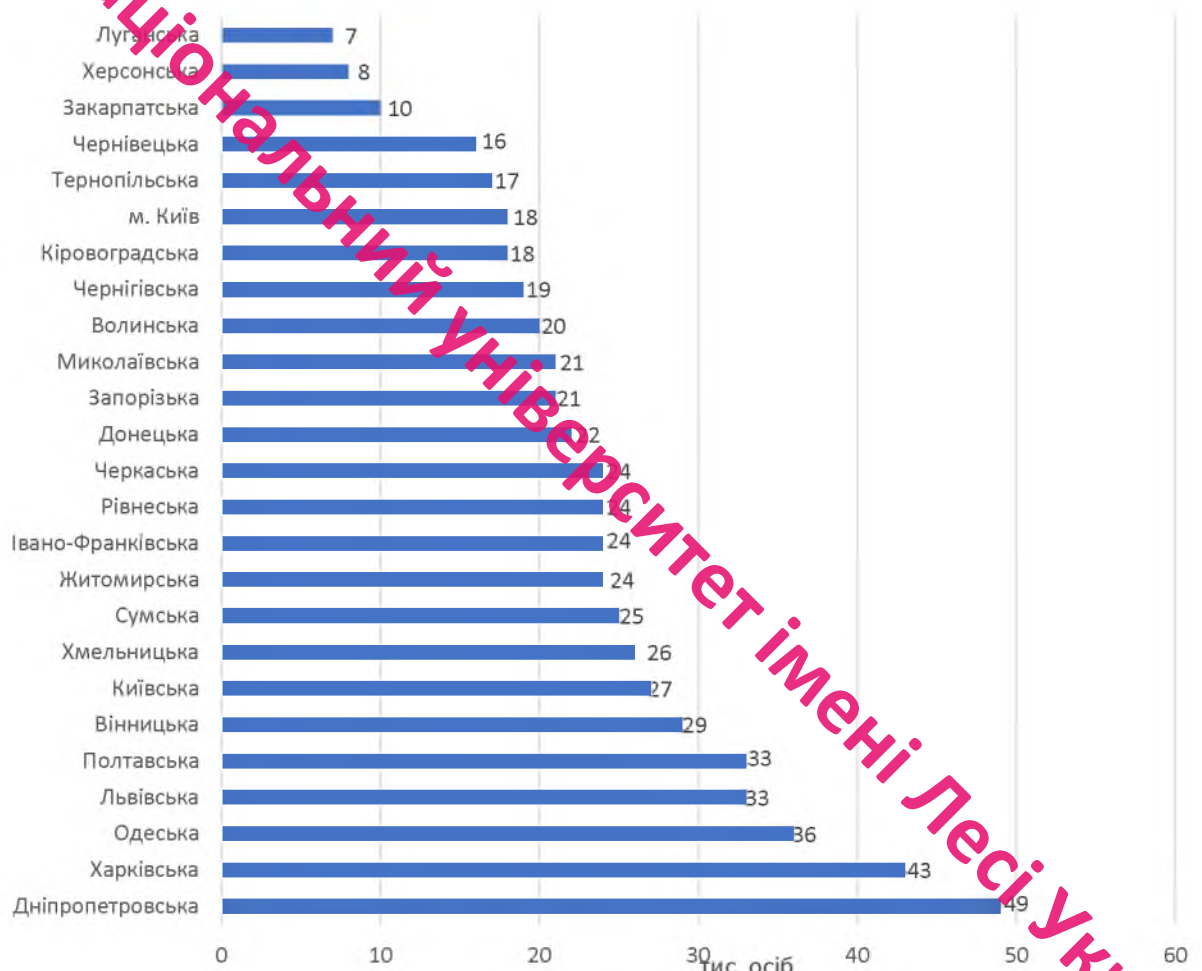

Рис. 2.2 – Кількість отримувачів послуг Державної служби зайнятості у 2024 році в розрізі регіонів України [4]

В розрізі регіонів України лідером за кількістю працевлаштованих осіб стала Дніпропетровська область, де роботу отримали 22,8 тисячі громадян. Такий результат пояснюється потужним промисловим потенціалом регіону, активним розвитком сфери послуг і значною кількістю звернень до служби зайнятості. На другому місці – Львівська область (16,3 тис. осіб), що демонструє високий рівень ділової активності та ефективну взаємодію між роботодавцями й державною службою. Третє місце посідає Харківська область із показником 15,6 тисячі осіб, незважаючи на складну безпекову ситуацію, що свідчить про стійкість регіону та адаптивність його ринку праці.

Далі йдуть Полтавська (14,5 тис.), Івано-Франківська (14,1 тис.), Одеська (13,8 тис.) та Вінницька (13,4 тис.) області, де спостерігається стабільна динаміка працевлаштування. У центральних і західних регіонах, таких як Рівненська, Київська, Черкаська, Волинська та Житомирська області, показники коливаються в межах 10-12 тисяч осіб, що засвідчує ефективну роботу місцевих служб зайнятості.

Найнижчі показники зафіксовані у Херсонській (1,5 тис.) та Луганській (1,1 тис.) областях, що цілком закономірно з огляду на воєнні дії та обмежені можливості для працевлаштування. Водночас навіть у цих регіонах Державна служба зайнятості продовжує виконувати свої функції, надаючи громадянам консультації, дистанційні послуги та підтримку у пошуку роботи [4].

Таким чином, подана інформація демонструє, що у 2024 році служба зайнятості ефективно сприяла працевлаштуванню громадян у більшості регіонів України, відіграючи ключову роль у відновленні економічної активності та підтримці населення в умовах воєнного часу.

У 2024 році 32 тисячі осіб брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, що дало змогу не лише забезпечити людей тимчасовим заробітком, а й сприяти вирішенню соціально важливих завдань у громадах. Окрім цього, 138 тисяч громадян було направлено для участі в суспільно корисних роботах у межах програми «Армія відновлення», яка спрямована на

відбудову територій, постраждалих від бойових дій, та підтримку місцевої інфраструктури[4].

Основні види робіт, до яких залучалися учасники програм тимчасової зайнятості, охоплювали широкий спектр соціально значущих завдань. Серед них: надання допомоги соціально вразливим верствам населення, супровід осіб з інвалідністю, догляд за людьми похилого віку у спеціалізованих закладах, а також благоустрій територій, прибирання меморіалів, відновлення пошкоджених об'єктів та ліквідація наслідків стихійних лих. Такі роботи мають не лише економічний, а й соціальний ефект, оскільки допомагають підтримувати громади у складний період.

Окремий напрям діяльності стосується забезпечення життєдіяльності населення, яке постраждало внаслідок бойових дій. Працівники, залучені до тимчасової зайнятості, надавали допомогу у розселенні внутрішньо переміщених осіб, супроводжували евакуаційні процеси, займалися пакуванням і доставкою гуманітарної допомоги, продуктів харчування та речей першої необхідності. Крім того, вони брали участь у розчищенні руйнувань, укріпленні захисних споруд, налагодженні комунальних систем і відновленні енергопостачання.

Таким чином, у 2024 році програми тимчасової зайнятості стали важливим інструментом державної підтримки населення, сприяючи не лише працевлаштуванню громадян, а й зміцненню соціальної стабільності та відбудові країни в умовах війни.

Реалізації програми «Ваучер на навчання» у 2024 році є одним із ключових інструментів Державної служби зайнятості щодо підтримки професійного розвитку громадян. Протягом року 23 тисячі осіб скористалися можливістю отримати ваучери на навчання, що свідчить про зростання інтересу до підвищення кваліфікації, перекваліфікації або здобуття нової професії. Максимальний розмір фінансування становив 30 тисяч гривень, що дозволяло покривати витрати на навчання у закладах освіти, акредитованих державою.

Важливо, що ваучерна програма спрямована не лише на безробітних, а й на осіб, які прагнуть змінити професію, вдосконалити свої навички чи адаптуватися

до нових умов ринку праці. Громадяни могли обрати одну з 155 професій та спеціальностей, за якими передбачено отримання ваучера. Такий широкий вибір професій забезпечує гнучкість програми та дає змогу враховувати потреби як самих працівників, так і роботодавців.

Серед найбільш популярних напрямів навчання у 2024 році були медсестринство, соціальна робота, психологія, дошкільна освіта, кулінарія, а також технічні спеціальності: водій, тракторист, електрогазозварник, екстрений медичний технік. Це відображає актуальний попит на фахівців у сфері медицини, освіти, соціальних послуг і технічних професій, що залишаються критично важливими для економіки в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення.

На рисунку 2.3 відображено кількість осіб, яким видано ваучери для проходження професійного навчання за регіонами України. Згідно з даними, найбільшу кількість ваучерів видано у Дніпропетровській області – 2 322 особи; далі йдуть Харківська область – 1 758 осіб, Львівська – 1 729 осіб, Закарпатська – 1 352 особи, Полтавська – 1 350 осіб, Київська – 1 301 особа; відносно високі показники мають також Сумська (1 227), Черкаська (1 089), Одеська (1 029) та Вінницька (1 001) області; найменше ваучерів на навчання було надано у Запорізькій (413), Донецькій (448) та Житомирській (462) областях, а також у Миколаївській (517) і Луганській (478).

Отже, програма ваучерів на навчання у 2024 році стала дієвим механізмом державної підтримки, який сприяє розвитку людського капіталу, підвищенню конкурентоспроможності працівників на ринку праці та створює умови для їхнього професійного зростання у відповідь на сучасні виклики.

Попри очевидні зусилля держави, у 2024 році соціальна підтримка безробітних стикнулася із низкою серйозних викликів, зокрема це:

Неспроможність охопити всю групу безробітних. Офіційна реєстрація не охоплює весь спектр безробітних: засоби й методи збору даних обмежені, а багато осіб або не можуть зареєструватися (через відсутність страхового стажу, переїзд у зв'язку з війною, тимчасову втрату контакту з центрами зайнятості) або не хочуть цього робити. Це означає, що соціальна підтримка здебільшого спрямована на

формальну категорію зареєстрованих безробітних, тоді як значна частина фактичного ринку праці залишається поза увагою.

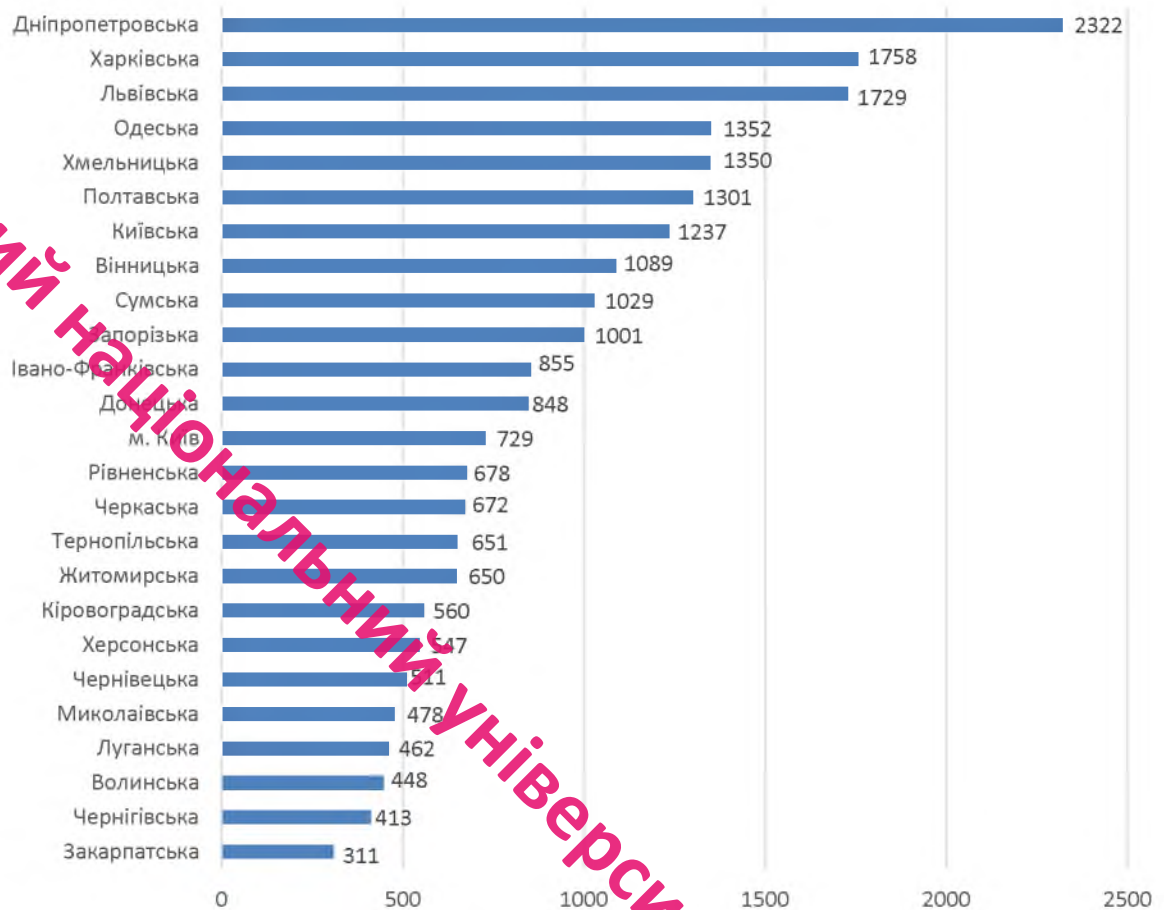

Рис. 2.3 – Кількість наданих у 2024 році ваучерів на навчання в розрізі регіонів України [4]

Структурна невідповідність професій. У багатьох регіонах спостерігається невідповідність між профілями безробітних та вакансіями, що пропонується роботодавцями. Цей розрив означає, що програми перепідготовки, сприяння працевлаштуванню і стимулювання роботодавців повинні бути більш адаптовані до місцевих умов.

Обмеженість підтримки. У умовах воєнного стану термін виплати допомоги обмежений (наприклад, не більше 90 календарних днів у більшості випадків). Для

багатьох безробітних це дуже короткий термін, особливо якщо вони мають нестандартну трудову історію, вимушено переїхали, або потребують перепідготовки.

Різноманіття вразливих груп. Жінки, внутрішньо переміщені особи (ВПО), люди з інвалідністю становлять значний відсоток серед безробітних. Така ситуація потребує спеціалізованих заходів, але не завжди є достатня адаптація програм до цих категорій.

Фінансування та кадровий ресурс служб зайнятості. Під час кризових умов служби зайнятості виконує підвищене навантаження: облік, консультації, навчання, співпраця з роботодавцями, організація громадських робіт. Але обсяги роботи значні, ресурси обмежені, що може знижувати якість послуг.

Таким чином, стан соціальної підтримки безробітних в Україні у 2024 році можна охарактеризувати як ситуацію поступового, але нерівномірного відновлення ринку праці з підвищеним навантаженням на службу зайнятості та державні програми. Офіційна кількість безробітних зменшується, але це не означає, що проблема безробіття зникла, скоріше вона трансформується. Соціальна підтримка (допомога по безробіттю, активні програми) працює, але має значні обмеження, зокрема у доступі, термінах, узгодженості з умовами ринку праці.

В таких умовах покращення ситуації вимагає системного підходу: більш гнучких програм, які відповідають сучасним викликам, інтеграції аналітики, територіально-зумовленого планування та уваги до вразливих груп. Зокрема, сприяння працевлаштуванню має поєднуватися з навчанням і стимулюванням роботодавців, а соціальна допомога бути більш еластичною та адекватною новій дійсності. Ослаблення бар'єрів доступу, включення тих, хто поза офіційною реєстрацією, також є важливою умовою. Лише таким чином система соціальної підтримки безробітних може стати не лише подушкою безпеки, але й каталізатором активного залучення людей до відновлення економіки та праці у післявоєнний період.

2.2. Соціальна підтримка безробітних у Волинській області

Питання соціальної підтримки безробітних у Волинській області набуває особливого значення в умовах економічної нестабільності, військових дій та трансформації ринку праці. Волинська область має змішану структуру зайнятості, від промислових підприємств до аграрного сектору та малого бізнесу. Нині область стикається з необхідністю оперативно реагувати на зміни, пов'язані з міграційними процесами, зростанням числа внутрішньо переміщених осіб та потребою у перекваліфікації робочої сили. У такій ситуації служба зайнятості стає не лише установою для реєстрації безробітних, а й ключовим інструментом соціальної підтримки та професійної адаптації населення.

Соціальна політика області спрямована на те, щоб забезпечити безробітним не просто тимчасову допомогу, а створити реальні умови для повернення на ринок праці. Це передбачає комплекс заходів, від інформаційного супроводу і консультацій до професійного навчання, компенсацій роботодавцям та стимулювання самозайнятості. Аналіз результатів роботи Волинської обласної служби зайнятості за 2024 рік дає можливість оцінити, наскільки ефективними є такі інструменти, та визначити подальші кроки для посилення соціального захисту населення в умовах сучасних викликів.

Зокрема, протягом 2024 року послугами служби скористалося 19759 осіб, що підкреслює стабільний попит населення області на інформаційну, консультаційну, профорієнтаційну та соціальну допомогу щодо працевлаштування. Найчисельнішою групою серед отримувачів традиційно є жінки (13028 осіб), що пояснюється як їхньою значною часткою у структурі ринку праці, так і високою потребою у підтримці під час пошуку роботи, перекваліфікації чи повернення до активної трудової діяльності після перерв, пов'язаних, зокрема, із сімейними обов'язками. Значне місце займає також молодь – 5831 особа, що свідчить про актуальність для молодих людей сервісів з профорієнтації, кар'єрного консультування та першого працевлаштування. Особливо важливою є категорія осіб з інвалідністю (1374 особи), для яких служба зайнятості надає спеціалізовану підтримку, від адаптованих консультацій до

сприяння у пошуку робочих місць, придатних для їхніх інклюзивних можливостей. Значний показник серед отримувачів послуг становлять 1803 внутрішньо переміщені особи, які після вимушеного переміщення потребують відновлення економічної стабільності. Окремою соціально важливою групою є 817 учасників бойових дій, для яких отримані послуги стають частиною процесу повернення до цивільного життя, пошуку стабільної зайнятості та інтеграції у мирне середовище [1].

Рисунок 2.4 відображає чисельність осіб, які отримали послуги у структурних підрозділах Волинського обласного центру зайнятості у 2024 році, демонструючи різний рівень навантаження та активності філій упродовж року. Найбільший обсяг роботи традиційно припав на Луцьку філію, яка надала послуги 7466 особам, що зумовлено її функціонуванням у найбільш густонаселеному та економічно активному центрі області. Значним є також показник Ковельської філії – 5 824 особи, адже місто Ковель виступає важливим транспортним вузлом і місцем концентрації робочих місць, що створює підвищений попит на послуги служби зайнятості. Володимир-Волинська філія надала послуги 4172 особам, що свідчить про стабільну потребу населення цього регіону в інформаційній та консультаційній підтримці, а також у допомозі з працевлаштуванням в умовах змін на локальному ринку праці. Найнижчий, але все ж значущий показник має Камінь-Каширська філія, яка надала послуги 2 297 особам; це пов'язано як із меншою чисельністю населення північних районів Волині, так і зі специфікою місцевої економічної діяльності, що характеризується меншою динамікою, ніж у великих містах [1].

Загалом даний графік ілюструє нерівномірний, але закономірний розподіл навантаження між філіями, відображаючи демографічні, економічні та територіальні особливості районів, а також узгодженість роботи всієї мережі служби зайнятості в забезпеченні доступності послуг для мешканців Волині.

Протягом 2024 року Волинською обласною службою зайнятості було забезпечено зайнятість 12084 особам, що свідчить про значний рівень залучення населення до ринку праці через державні інституції. Із цього числа 10 329 осіб

фактично були працевлаштовані, що демонструє високу результативність наданих послуг та ефективність взаємодії служби зайнятості з роботодавцями області.

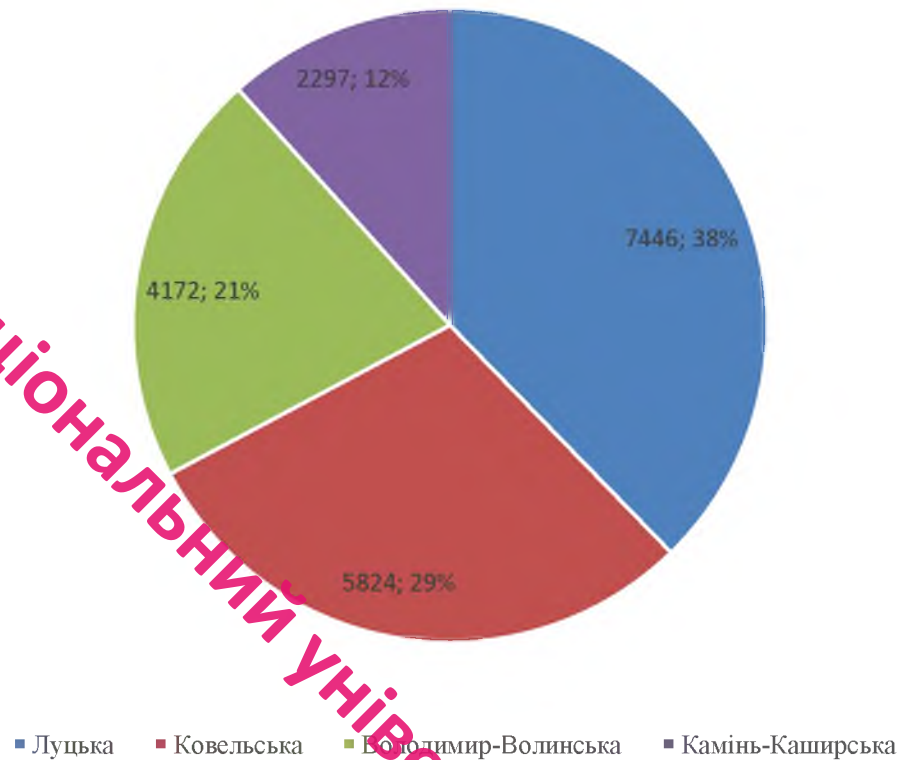

Рис. 2.4 – Чисельність осіб, які отримали послуги у 2024 в розрізі філій Волинської обласної служби зайнятості [1]

Окрему увагу зосереджено на підтримці вразливих груп населення. Зокрема, 868 осіб із числа безробітних окремих категорій були працевлаштовані завдяки реалізації компенсаційних програм, спрямованих на стимулювання роботодавців до створення робочих місць. Крім того, 297 внутрішньо переміщених осіб отримали можливість працевлаштування завдяки компенсації витрат роботодавцям на оплату їхньої праці, що свідчить про дієвість регіональних заходів підтримки інтеграції ВПО у місцевий ринок праці. Особливе значення мають особи з інвалідністю, зокрема за 95 осіб роботодавцям було надано компенсацію витрат на облаштування робочих місць, що підтверджує

спрямованість служби зайнятості на підвищення інклюзивності та створення безбар'єрного середовища на регіональному ринку праці [1].

Рисунок 2.5 відображає показники працевлаштування населення у 2024 році філіями Волинської обласної служби зайнятості. Дані свідчать про суттєві відмінності у результативності роботи різних структурних підрозділів, що зумовлено як чисельністю населення відповідних територій, так і масштабом місцевих ринків праці.

Рис. 2.5 – Працевлаштовано осіб у 2024 році в розрізі філій Волинської обласної служби зайнятості [1]

Найвищі показники працевлаштування демонструє Луцька філія Волинського ОЦЗ, яка забезпечила роботою 3488 осіб. Це закономірно, оскільки Луцьк є найбільшим економічним центром області та акумулює значну кількість роботодавців і здобувачів роботи. Друге місце за кількістю працевлаштованих

посідає Ковельська філія, де протягом року було працевлаштовано 3 155 осіб, що також відповідає ролі міста Ковеля як важливого транспортного й промислового вузла регіону. Володимир-Волинська філія забезпечила працевлаштування 2449 осіб, що свідчить про стабільні результати її діяльності, хоча й нижчі порівняно з більшими міськими центрами. Найменший показник зафіксовано у Камінь-Каширській філії, де працевлаштовано 1237 осіб, що пов'язано з меншим обсягом економічної активності та нижчою густотою населення на відповідній території [1].

Розглянемо результати реалізації програми видачі ваучерів на навчання у Волинській області в 2024 році, як одного із інструментів підвищення конкурентоспроможності громадян на ринку праці. Загалом упродовж даного періоду було видано 448 ваучерів, що свідчить про стійкий запит населення на формальне та неформальне професійне навчання. Максимальна вартість ваучера становила 30 тис. грн, що дозволяло покрити витрати на здобуття якісних освітніх послуг у широкому спектрі спеціальностей. При цьому перелік професій і спеціальностей, за якими можна отримати ваучер, налічував 155 позицій, що вказує на високий рівень диверсифікації програми та її спрямованість на задоволення актуальних потреб ринку праці.

Серед найбільш популярних професій та спеціальностей, які обирали здобувачі ваучерів у Волинській області протягом 2024 року це: психологія, дошкільна освіта, медицина, фізична культура і спорт, що демонструє значний попит на суспільно важливі соціально-гуманітарні сфери. Також високою була зацікавленість у робітничих спеціальностях, зокрема таких як кухар, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, електрогазозварник, машиніст (кочегар) котельної, оператор котельні, що корелює з потребами регіональної економіки та відображає дефіцит кадрів у відповідних галузях. Популярними залишалися й спеціальності пов'язані з транспортною сферою, зокрема водіїв автотранспортних засобів, а також професії легкої промисловості (кравець та швачка).

Показники представлені на рисунку 2.6 відображають територіальний розподіл кількості виданих ваучерів у Волинській області у розрізі філій обласного центру зайнятості. Найвищу результативність продемонструвала Луцька філія, де було видано 179 ваучерів, що логічно корелює з концентрацією населення та ширшим спектром освітніх провайдерів у обласному центрі. Другою за обсягами стала Ковельська філія (117 ваучерів), яка традиційно характеризується активним ринком праці та високою мобільністю шукачів роботи.

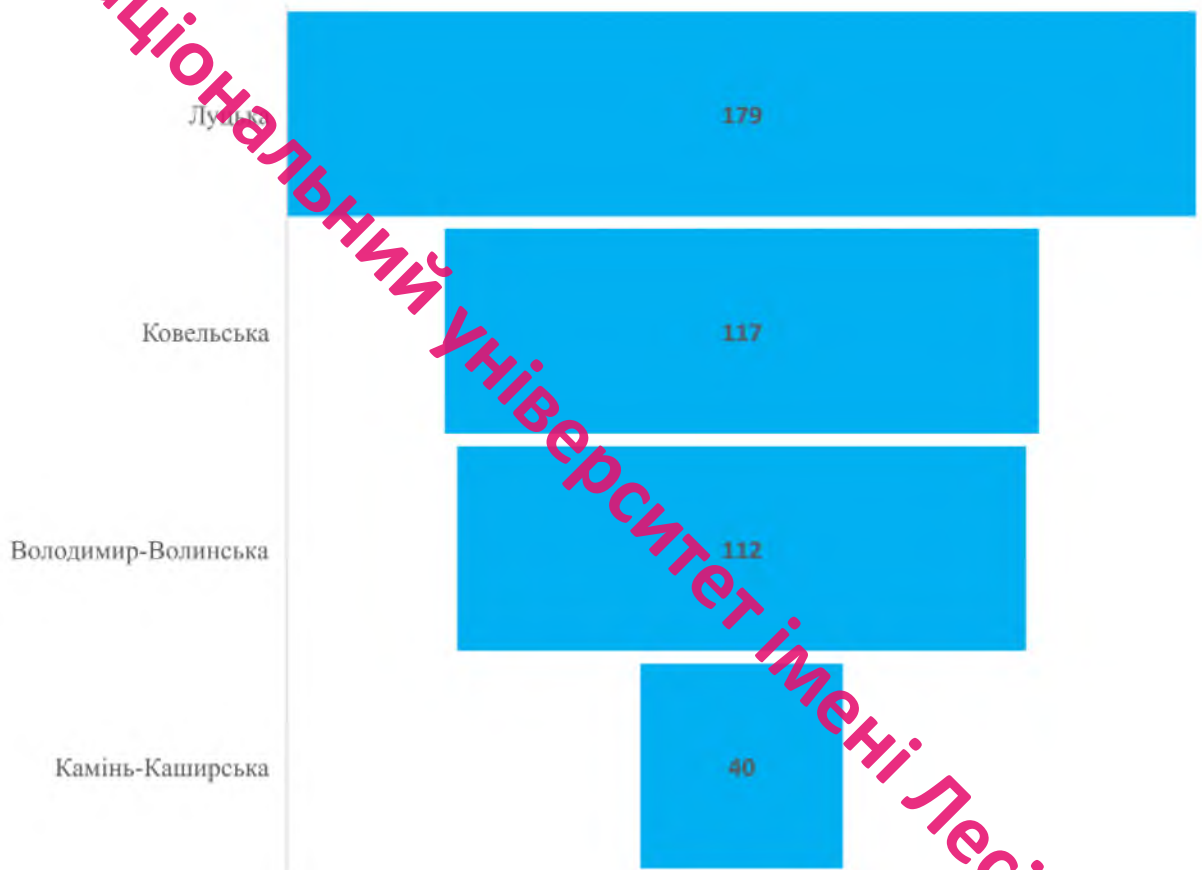

Рис. 2.6 – Кількість наданих у 2024 році ваучерів на навчання в розрізі філій Волинської обласної служби зайнятості [1]

Дещо нижчими, показниками відзначилася Володимир-Волинська філія, де видано 112 ваучерів, що свідчить про збереження попиту на професійне навчання

навіть у менш населених громадах. Найнижчий показник зафіксовано у Камінь-Каширській філії, а саме 40 ваучерів, що пояснюється структурою місцевого ринку праці, демографічними особливостями території та обмеженішою кількістю потенційних здобувачів.

Розглянемо результати реалізації програм мікрогрантів/грантів на створення або розвиток власного бізнесу у Волинській області за 2024 рік. У рамках реалізації програми «Власна справа», яка передбачає фінансування від 150 тис. грн. до 250 тис. грн, визначено 661 переможця, яким загалом було надано грантів на суму 155 млн. грн. За приблизними оцінками, отримані кошти мають забезпечити 1221 нове робоче місце, з яких 923 вже фактично створено. Ці дані свідчать про високий рівень результативності програми та її реальний вплив на розвиток малого підприємництва в регіоні.

Водночас грантова програма підтримки ветеранів та другого з подружжя передбачає значно вищі суми фінансування: від 250 тис. грн. до 1 млн. грн. По даній програмі визначено 37 переможців, яким було виділено 17,8 млн. грн. грантових коштів. За умовами програми, очікується створення 72 нових робочих місць, з яких 43 вже створено. Попівняно нижча кількість отримувачів пояснюється специфічними критеріями відбору та масштабом інвестицій, що орієнтовані на підтримку саме ветеранів та їх жінок з метою підвищення їх сімейного благополуччя [1].

Таким чином, соціальна підтримка безробітних у Волинській області в 2024 році демонструє комплексний підхід до вирішення проблем зайнятості та соціальної інтеграції населення. Діяльність обласної служби зайнятості охопила майже 20 тис. осіб, з яких понад 12 тис. змогли працевлаштуватися завдяки активним програмам підтримки. Ці результати свідчать про реальну ефективність інструментів, від професійного навчання та тимчасової зайнятості до грантових програм для розвитку підприємництва.

2.3. Рекомендації щодо вдосконалення соціальної підтримки безробітних

Соціальна підтримка безробітних у сучасних умовах набуває особливої ваги, оскільки ринок праці дедалі більше зазнає впливу глобальних кризових процесів, цифровізації, міграційних хвиль і структурних трансформацій економіки. Зростання конкуренції за робочі місця, поява нових форм зайнятості та нестабільність традиційних моделей праці формують нові групи ризику, які потребують оперативної державної реакції. Тому вдосконалення системи соціальної підтримки безробітних перестає бути суто технічним завданням і перетворюється на стратегічний напрям державної соціальної політики, що має забезпечити не лише тимчасову допомогу громадянам, а й створити умови для їхньої реальної, а не формальної інтеграції на ринок праці.

Одним із ключових напрямів удосконалення є модернізація інституційної основи соціальної підтримки безробітних, зокрема оновлення підходів до діяльності центрів зайнятості. Сьогодні вони мають виконувати не лише роль органів реєстрації безробітних і призначення допомоги, а й перетворюватися на повноцінні сервісні та консультаційні центри. Важливо, щоб надання послуг стало індивідуалізованим: кожен безробітний мав би отримувати персонального консультанта, який разом із ним формує «дорожню карту» повернення до ринку праці. Це дозволить підвищити ефективність працевлаштування, оскільки враховуватимуться реальні компетенції, мотивація та життєві обставини людини, а не лише формальні критерії (рис. 2.7).

Другим важливим напрямом є розвиток системи професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації. У багатьох країнах саме інвестиції в перекваліфікацію стали ключем до швидкого відновлення ринку праці після економічних криз. В Україні ж структура безробіття свідчить про те, що значна частина громадян тривалий час не може знайти роботу саме через невідповідність їхніх компетентностей сучасним вимогам. Щоб подолати це, необхідно розширювати мережу навчальних програм, запроваджувати короткі інтенсивні курси, створювати спільні освітні ініціативи з роботодавцями та об'єднувати ресурси університетів, приватних освітніх платформ та центрів професійної

підготовки. Системність у цьому напрямі має забезпечуватись державним фінансуванням, прозорим конкурсним відбором програм та регулярним аналізом їхньої результативності.

Значну роль відіграє й впровадження сучасних цифрових рішень у сфері підтримки безробітних. Електронні кабінети шукачів роботи, автоматизовані підбори вакансій, інтеграція баз даних роботодавців і центрів зайнятості дозволяють скоротити час пошуку роботи та зробити процес максимально зручним. Цифровізація також сприяє більшій прозорості процедур: громадяни можуть у режимі реального часу відстежувати призначення допомоги, статус поданих документів або результати підбору вакансій. Окремим напрямом може стати впровадження онлайн-платформ кар'єрного консультування, де безробітні отримуватимуть допомогу у складанні резюме, підготовці до співбесід, плануванні кар'єри та аналізі ринку праці.

Подальшого розвитку потребує й система соціального страхування на випадок безробіття. У сучасних умовах важливо, щоб виплати були достатніми для гідного рівня життя, але водночас стимулювали активний пошук роботи. Для цього можна застосовувати комбіновані механізми: базову допомогу, яка гарантує соціальну безпеку, та додаткові виплати за участь у програмах підвищення кваліфікації, громадських роботах, стажуванні. Також корисним є диференціювання розміру допомоги залежно від причин втрати роботи, історії трудової активності та готовності до навчання. Такий підхід створює баланс між соціальним захистом і мотивацією до працевлаштування, що є важливим для сталості системи страхування.

Не менш важливою є підтримка підприємницької ініціативи серед безробітних. Одним із ефективних напрямів може стати розширення програм мікрокредитування, грантової допомоги та навчання основам бізнесу для тих, хто хоче розпочати власну справу. Досвід європейських країн підтверджує: коли безробітному надають можливість створити робоче місце для себе, це часто стає стартом для розвитку малого бізнесу і потенційно створює додаткові робочі

місця. Важливо, щоб такі програми були не формальними, а супроводжувалися наставництвом, консультуванням і післягрантовою підтримкою.

Окремим напрямом удосконалення соціальної підтримки безробітних є посилення співпраці держави з роботодавцями. Сприяння створенню нових робочих місць, податкові стимули для компаній, що наймають вразливі категорії населення, розширення програм стажування та оновлення стандартів професійної освіти, все це здатне значно підвищити ефективність державної політики зайнятості. Крім того, залучення роботодавців до програм оцінки та формування професійних компетентностей сприятиме кращій відповідності між попитом і пропозицією на ринку праці.

Важливо також удосконалити підходи до підтримки безробітних, які тривалий час не можуть знайти роботу та соціально вразливих груп. Для цих осіб стандартні методи працевлаштування часто не працюють, тому необхідні спеціалізовані програми: соціальний супровід, психологічна підтримка, медичні консультації, гнучкі форми зайнятості або громадські роботи. Такий інтегрований підхід дозволить не лише скоротити рівень довготривалого безробіття, а й підвищити рівень соціальної включеності громадян.

Додатковим напрямом вдосконалення соціальної підтримки безробітних є розвиток системи раннього втручання, яка полягає у проведенні превентивних заходів ще до того, як людина опиниться у статусі безробітного. Йдеться про моніторинг ризикових галузей, виявлення підприємств, що скорочують персонал, та організацію своєчасних консультацій для працівників, які можуть втратити роботу. Подібний підхід давно застосовується у країнах Північної Європи й дозволяє випереджати хвилі безробіття, зменшуючи навантаження на соціальні фонди. Запровадження раннього втручання в Україні дозволило б не лише попередити масові звільнення, а й своєчасно пропонувати людям програми навчання та перенавчання, тим самим скорочуючи період їхньої соціальної та економічної нестабільності.

Важливим напрямом вдосконалення соціальної підтримки безробітних є розвиток системи раннього втручання, яка полягає у проведенні превентивних

заходів ще до того, як людина опиниться у статусі безробітного. Йдеться про моніторинг ризикових галузей, виявлення підприємств, що скорочують персонал, та організацію своєчасних консультацій для працівників, які можуть втратити роботу. Подібний підхід давно застосовується у країнах Північної Європи й дозволяє випереджати хвилі безробіття, зменшуючи навантаження на соціальні фонди. Запровадження раннього втручання в Україні дозволило б не лише попередити масові звільнення, а й своєчасно пропонувати людям програми навчання та перенавчання, тим самим скорочуючи період їхньої соціальної та економічної нестабільності.

Важливим напрямом є удосконалення законодавства у сфері зайнятості та соціального захисту безробітних. Необхідно адаптувати норми до сучасних економічних реалій, зокрема врахувати появу платформеної зайнятості (фріланс, самозайнятість, рідкісний формат зайнятості). Багато таких працівників нині не охоплені системою страхування на випадок безробіття, що створює прогалини у їхньому соціальному захисті. Законодавчі зміни мають забезпечити їм рівні можливості доступу до підтримки, а також врегулювати гнучкі форми праці, стажування, оплачувані практики та механізми захисту при втраті доходу. Чітка нормативна база дозволить ліквідувати правову невизначеність та підвищить ефективність державної політики у сфері безробіття.

Таким чином, напрями вдосконалення соціальної підтримки безробітних мають охоплювати комплексні заходи, які поєднують модернізацію інституційної структури, цифровізацію, удосконалення законодавства, реформування системи соціального страхування, розвиток професійної підготовки, підтримку підприємництва та активну взаємодію держави з роботодавцями, розвиток системи раннього втручання, тощо... Стратегічна мета таких змін полягає не лише в тому, щоб надати людині тимчасову фінансову допомогу, а й у створенні реальних можливостей для гідної та стабільної зайнятості. Лише інтегрований підхід і постійне оновлення державних інструментів відповідно до викликів часу здатні забезпечити ефективність соціальної політики та сприяти соціально-економічному розвитку країни.

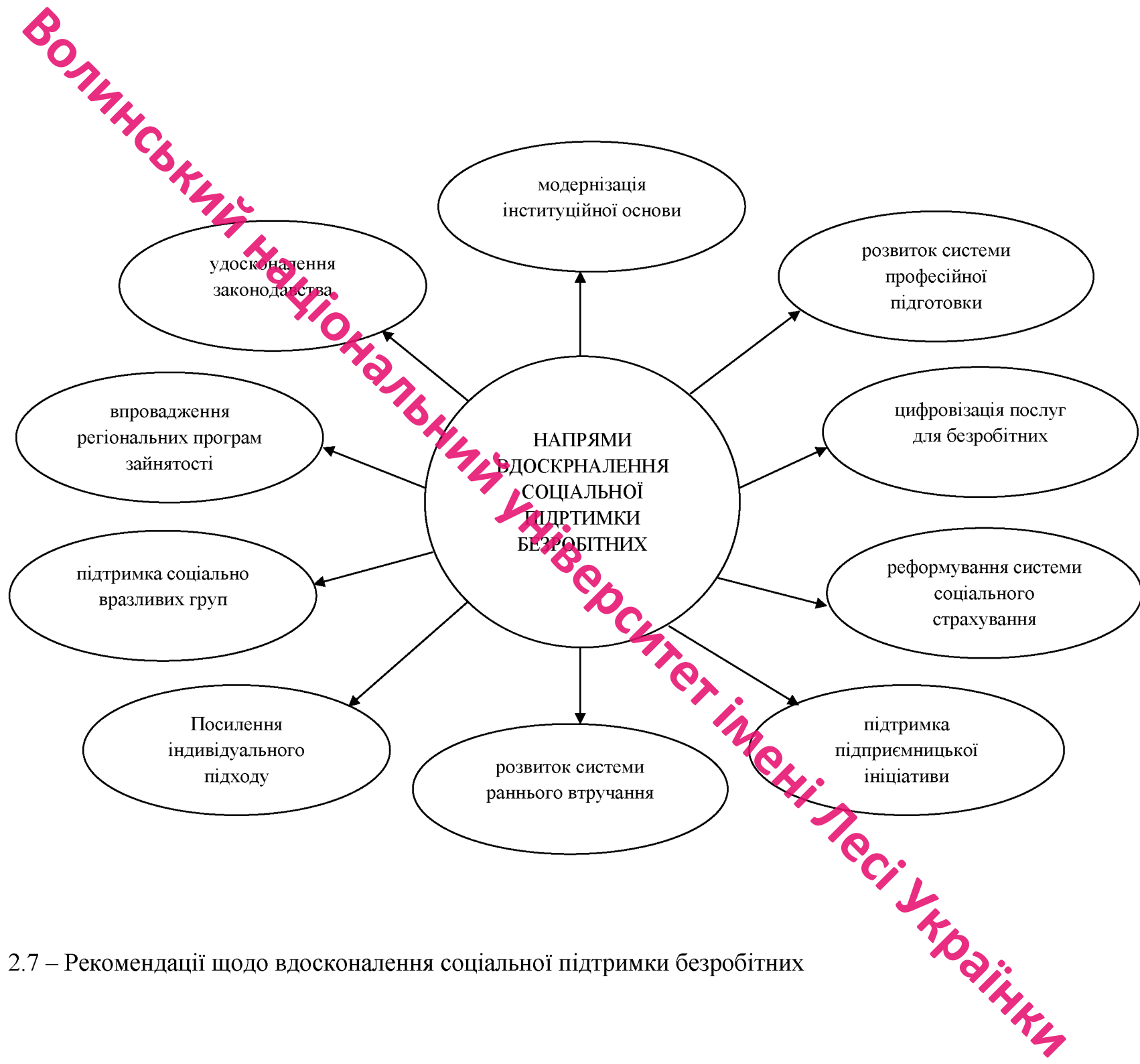

Рис. 2.7 – Рекомендації щодо вдосконалення соціальної підтримки безробітних

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження соціальної підтримки безробітних в Україні та в Луцькій міській територіальній громаді ми сформуваємо наступні висновки та пропозиції:

Соціальна підтримка безробітних – це комплекс цілеспрямованих заходів держави, місцевих громад та соціальних інституцій, спрямованих на забезпечення матеріальної, правової та консультативної допомоги людям, які тимчасово втратили роботу, який охоплює виплату допомоги по безробіттю, організацію професійного навчання, сприяння у працевлаштуванні, психологічну підтримку, мотиваційні програми та індивідуальний супровід. Метою соціальної підтримки безробітних є зменшення соціально-економічних ризиків у період пошуку роботи, швидка адаптація до умов ринку праці та відновлення економічної активності громадян.

Базовими нормативно-правовими актами, які регулюють соціальну підтримку безробітних є Закони України «Про зайнятість населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», Постанова КМУ «Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу», а також численні накази Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України та Державної служби зайнятості, що регулюють порядок надання соціальних послуг, професійного навчання та перепідготовки безробітних.

Зарубіжний досвід соціальної підтримки безробітних показує, що ефективна політика у цій сфері базується на поєднанні матеріальної допомоги з активними програмами сприяння зайнятості та індивідуалізованим підходом до кожного отримувача. Країни ЄС, США та інші розвинені держави роблять акцент на професійній підготовці, перекваліфікації, адресному консультуванні та тісній взаємодії служб зайнятості з роботодавцями, що дозволяє скорочувати тривалість безробіття та запобігати його повторенню. Отже, міжнародна практика свідчить,

що найуспішніші моделі соціальної підтримки поєднують фінансове забезпечення безробітних із стимулюванням їхньої активності на ринку праці.

Протягом 2024 року в Україні послугами Державної служби зайнятості скористалися 594 тисячі громадян, серед яких найбільшу частку становили жінки (422 тис.) та молодь (152 тис.), що демонструє високу потребу цих груп у підтримці. Важливою є й роль служби у допомозі соціально вразливим категоріям, а саме: 35 тисяч осіб з інвалідністю, 105 тисяч внутрішньо переміщених осіб і 15 тисяч учасників бойових дій отримали необхідні послуги та супровід. Загалом у 2024 році за сприяння служби було забезпечено зайнятість для 330 тисяч громадян, з яких 250 тисяч були безпосередньо працевлаштовані, а також видано 23 тисячі ваучерів на навчання та залучено 138 тисяч осіб до суспільно корисних робіт.

У 2024 році система соціальної підтримки безробітних у Волинській області охопила 19 759 осіб, серед яких переважали жінки (13028) та молодь (5831), а також значна кількість уразливих груп, а саме: 1374 осіб з інвалідністю, 1803 ВПО та 817 учасників бойових дій. Завдяки комплексним програмам вдалося забезпечити зайнятість 12084 громадян, з яких 10329 були працевлаштовані, у тому числі 868 осіб через компенсаційні механізми та 95 осіб з інвалідністю завдяки облаштуванню робочих місць. Активно реалізовувалася програма ваучерів на навчання, зокрема видано 448 ваучерів, а грантова підтримка «Власна справа» забезпечила 661 переможцю понад 155 млн грн, що сприяло створенню 923 нових робочих місць.

Нами запропоновано напрями вдосконалення соціальної підтримки безробітних, а саме: удосконалення законодавства, модернізація інституційної основи, розвиток системи професійної підготовки, цифровізація послуг для безробітних, реформування системи соціального страхування, підтримка підприємницької ініціативи, посилення співпраці держави з роботодавцями, формування індивідуального підходу, підтримка соціально вразливих груп, розвиток системи раннього втручання, впровадження регіональних програм зайнятості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волинський обласний центр зайнятості. URL: <https://vol.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 07.11.2025)
2. Гапочка В.М. Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2022. № 74. С. 171-175. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.29>
3. Горемикіна Ю. Глобальні виклики для систем соціальної підтримки: сутність, компонентні ознаки та особливості. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 3 (57). С. 101-121. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.03.101>
4. Державна служба зайнятості. URL: <https://dcz.gov.ua/> (дата звернення: 07.11.2025)
5. Ключко О., Іонова І. Організаційно-інституційні основи соціального захисту громадян на ринку праці. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 2. С. 204–209. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.30>
6. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 30.10.2025).
7. Коленда Н. В., Колосок А. М., Черчик А. О., Черчик Л. М. Соціальне підприємництво та соціально відповідальний бізнес в системі забезпечення соціальної безпеки населення: монографія. Луцьк : Терен, 2017. 136 с. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/16520>
8. Колосок А.М, Мельник О.М. Місцеві соціальні програми: стан та перспективи. 2025. *Ввічливість. Humanitas*. № 3. С. 207–215. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.26>
9. Колосок А.М, Чернета С.Ю, Белкіна-Ковальчук О.В. Соціальне консультування: стан та перспективи. 2025. *Ввічливість. Humanitas*. № 2. С. 76–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.11>
10. Колосок А.М. Аналіз соціально-трудових відносин на ринку праці Волинської області. *Науковий вісник Волинського державного університету імені*

Лесі Українки. 2010. №5. С. 113-117. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/1455>

11. Колосок А.М. Взаємодія соціальних партнерів при управлінні страховими процесами. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №10. С. 252 – 259. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/3474>

12. Колосок А.М. Соціальне партнерство: навчальний посібник. Луцьк: ФОП «Мажула», 2025. 196 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/28086>

13. Колосок А.М. Стан та стратегія розвитку регіонального ринку праці. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: [зб. наук. праць]*. Луцьк: Настир'я, 2002. Випуск VIII. №3. С. 22 - 29. (Сер.: Зайнятість, праця та соціальна інфраструктура). URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/9697>

14. Колосок А.М., Мартинюк Т.А., Мельник О.М. Діджиталізація надання соціальних послуг. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 5. С. 134–143. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.17>

15. Колосок А.М., Рейкін В.С. Менеджмент соціального захисту безробітних. *Ввічливість. Humanitas*, 2023. № 2, С. 210–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.31>

16. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.10.2025).

17. Мантур-Чубата О.С., Ваганова Л. В. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2022. № 2(85). С. 81-87. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.2\(85\).2636](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.2(85).2636)

18. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Закон України від 02.03.2000 № 1533-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> (дата звернення: 27.10.2025).

19. Про зайнятість населення. Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 03.11.2025).

20. Про затвердження Положення про Державну службу зайнятості. Наказ міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 16.12.2020 № 2663 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text> (дата звернення: 03.11.2025).

21. Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2023 р. № 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.11.2025).

22. Про колективні договори і угоди. Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text> (дата звернення: 03.11.2025).

23. Про соціальні послуги. Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 03.11.2025).

24. Ревко А., Приходько Н. Соціально-економічні наслідки безробіття населення регіонів України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2(26). С. 18-24. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2\(26\)-18-24](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2(26)-18-24)

25. Реут А.Г. Соціальна підтримка населення України: оцінювання та напрями реформування: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.07. Київ, 2019. 23 с. URL: https://idss.org.ua/avtoref/avtoref_REUT.pdf

26. Романюк О.Є. Соціальна підтримка безробітних у Волинській області. *«Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення: Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів»*. Волинський національний університет імені Лесі Українки, 14 травня 2025 р., Луцьк, 2025. С. 138-140. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/27834>

27. Улинець Р. Ю. Державна підтримка безробітних як складова політики зайнятості: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Львів, 2024. 66 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/84625>

28. BMAS. Qualifizierungschancengesetz and Jobcenter Integration Projects. URL: <https://www.bmas.de/EN/Services/Legislation/qualifizierungschancengesetz.html> (дата звернення: 06.11.2025)

29. Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz. Kurzarbeit Program Details. URL: <https://www.bmwi.de> (дата звернення: 06.11.2025)

30. Department for Work and Pensions (DWP). Restart and Kickstart Employment Programmes. URL: <https://www.gov.uk/dwp> (дата звернення: 06.11.2025)

31. Employment Insurance benefits. URL: https://www.canada.ca/en/services/benefits/ei.html?utm_source (дата звернення: 05.11.2025)

32. ESDC. *Targeted Employment Programs for Vulnerable Groups*. URL: <https://www.canada.ca/en/services/jobs/training.html> (дата звернення: 05.11.2025)

33. Government of Canada. Work-Sharing Program. URL: <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/services/work-sharing.html> (дата звернення: 05.11.2025)

34. JobSeeker Payment. URL: https://www.servicesaustralia.gov.au/jobseeker-payment?utm_source (дата звернення: 06.11.2025)

35. Mazniev I., Bielousov Y., Luchechko Y., Rozbytskyi M., Kolosok A., Shepelenko S., Dziamulych M. Analysis of modern trends in labour market transformation in Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14. issue 2. special XLIII. P. 138–142. DOI: <https://doi.org/10.33543/j.140243.138142>

36. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. *Powiatowe Urzędy Pracy – zadania i funkcje*. URL: <https://www.gov.pl/web/rodzina> (дата звернення: 06.11.2025)

37. Publiczne Służby Zatrudnienia. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych.
URL: <https://psz.praca.gov.pl> (дата звернення: 06.11.2025)
38. Unemployment benefit (dagpenger). URL:
https://www.nav.no/dagpenger/en?utm_source (дата звернення: 05.11.2025)
39. Unemployment Benefits (Arbeitslosengeld). URL:
https://www.arbeitsagentur.de/en/unemployment-benefits?utm_source (дата звернення:
06.11.2025)
40. Unemployment Insurance. URL: U.S. Department of Labor.
<https://www.dol.gov/agencies/oasp/evaluation/topic-areas/unemployment-insurance?>
(дата звернення: 05.11.2025)
41. Unemployment: enrollment in France Travail. URL: https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/vosdroits/F1636?lang=en&utm_source (дата звернення:
06.11.2025)
42. Universal Credit. URL: https://www.gov.uk/universal-credit?utm_source
URL: (дата звернення: 06.11.2025)
43. Veterans' Employment and Training Service (VETS). URL:
<https://www.dol.gov/vets> (дата звернення: 05.11.2025)
44. Workforce Innovation and Opportunity Act (WIOA). U.S. Department of
Labor. URL: <https://www.dol.gov/agencies/eta/wioa> (дата звернення: 05.11.2025)

ДОДАТКИ